

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: — *Premie: Insulinde Kalender.* — Een en ander over Indische gemeenten. — Kijkjes in de Javaansche dessa. — Een prinses uit het huis Pakoe-Alam. — Batavia's oude landhuizen. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der afdeelingen. — Mededeelingen. — Vereeniging „Oost en West”. — Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië. — In Nederland aangekomen Verlofgangers. — Met pensioen. — Mutatiestaat.

Premie: Insulinde Kalender.

Ter aanmoediging van het toetreden tot onze Vereeniging, heeft het Hoofdbestuur een premie uitgelooft — voor zoolang de voorraad strekt — aan elk lid dat in het tijdvak van heden tot einde December van dit jaar, een nieuw lid, of meer leden, aanbrengt.

Die premie bestaat in den bekenden, typografisch als anderszins, bijzonder fraai uitgevoerden Insulinde kalender 1931 (Uitgave Weenenk en Snel, 's Gravenhage).

Zoodra de kalender, bewerkt en van foto's voorzien door den heer dr. W. G. N. v. d. Sleen te Haarlem, in den handel voor f 3.50 verkrijgbaar, gereed is, zal hiervan mededeeling geschieden in dit blad.

P. S. Zij, die na 1 October 1930 als lid tot de Vereeniging toetreden (minimum contributie f 5.— per jaar) ontvangen gratis, het Koloniaal Weekblad voor het laatste kwartaal van dit jaar en hebben vrijen toegang tot de lokalen der vereeniging alsmede tot tentoonstellingen, lezingen, voordrachten enz.

Een en ander over Indische gemeenten.

De gemeente Tegal.

II (slot)

Er is dus in de omgeving van Tegal voldoende gelegenheid om gezond te blijven of dit weer te worden als de

plaatselijke gezondheidstoestand

ongunstig mocht hebben ingewerkt.

Van oudsher staat Tegal voor wat den gezondheidstoestand betreft in eenen kwaden reuk. Tegal en malaria-oord is voor velen nog synoniem. Het is altijd veel eenvoudiger om een ouden slechten naam te behouden, dan om een nieuwen goede te vestigen.

Tegal was ongezond, doch Tegal is dat niet meer! Dank zij de schitterende samenwerking met de Regeering en gemeente is een toestand verkregen, die het lanceeren van vorenstaande stelling wettigt en haar onaanvechtbaar maakt.

Evenals iedere kustplaats was ook Tegal een lustoord voor de malariamuskiet, die te kust en te keur gelegenheid vond voor het vormen van broedplaatsen. Na jarenlange voorbereiding gaf een zware malaria-epidemie in 1925 aanleiding tot krachtig ingrijpen.

De regeering, vertegenwoordigt door den Dienst der Volksgezondheid, en de gemeente sloegen de handen ineen. Zij verschaffen tezamen de fondsen, die het ingenieurskantoor Sitsen en Louzada, gevestigd te Djokja, in staat stelden de assaineeringswerken uit te voeren. Ter verbetering van de gezondheid werd in totaal rond f 414.000 verwerkt. De sterk verlaagde sterftecijfers van de verschillende bevolkingsgroepen bewijzen dat deze uitgaaf alleszins gewettigd was.

handelsdag-
en avond-
school
opleiding voor
Steno machine
schrijven

HANIASCHOOL
TE RIJSWIJK
REGENTESSELAAN 9
TELEFOON 18719

part. secr. cursus
b. voor jongelui van
14-17 jaar.
alle vakken minimum
lesgeld. 5571
november spaansch

Het spreekt van zelf, dat de uitgevoerde werken de malaria niet hebben doen verdwijnen, maar geregeld en streng toezicht, het voortdurend opsporen en doen verdwijnen van broedplaatsen leiden tot zeer bevredigende resultaten. De strijd duurt voort, maar met de malaria-muskiet als verliezende partij.

Was Tegal vroeger beslist een ongezond oord, thans neemt het een plaats in tusschen kota's met een normalen gezondheidstoestand en dan lang niet onder de minst goede.

Ook op verplegingsgebied is Tegal behoorlijk geoutilleerd. Het goed ingerichte Kardinah-Ziekenhuis nam tot voor kort alleen inheemsche patiënten op. De behoefte deed zich echter voelen aan eene ziekeninrichting voor minder goed gesitueerde Europeesche patiënten. Om die categorie tegemoet te komen werd het Kardinah-Ziekenhuis uitgebreid met een tweetal paviljoens.

De stoot tot den bouw van dit ziekenhuis werd gegeven door de echtgenoot van den vorigen Regent, die een buitengewoon groot bedrag ter beschikking stelde om tot de oprichting te geraken. Deze raden ajoe is de zuster van wijlen raden Kartini, wier nagedachtenis nog steeds in dankbare herinnering wordt gehouden.

De gemeente stond gratis den noodigen bouwgrond af.

Op 13 K.M. afstand van Tegal ligt de ziekeninrichting, Doekoewringin, eene stichting van de om en nabij Tegal liggende suikerfabrieken, waar echter ook inwoners van Tegal ter verpleging kunnen worden opgenomen. Dit ziekenhuis maakt het onnoodig, dat patiënten zich dure reizen naar eene groote plaats moeten getroosten. De vereischte behandeling moet al zeer specialistisch zijn zal de patiënt bij eene opname en behandeling in Doekoewringin geen baat vinden.

Helaas ontbreekt er nog steeds één factor, die absoluut noodig is voor het bevorderen van een goeden toestand op hygiënisch gebied. Wij bedoelen een

Waterleiding.

Reeds jaren geleden waren de plannen voor eene door het gewest Pekalongan en Tegal voor dat doel te sluiten leening gereed. De aanlegplannen en berekeningen vertoonden data van eenige jaren terug. Nog steeds benutten de inwoners het oude puttenstelsel. Er dient erkend te worden, dat Tegal in dat opzicht achter loopt, evenals Pekalongan. We zullen de oorzaken van de vertraging in het midden laten en met vreugde constateeren, dat de thans verdwenen plaatselijke raad van Pekalongan en Tegal kort voor zijne opheffing de laatste hand aan de behandeling legde, zoodat Tegal over ongeveer twee jaar eene waterleiding rijk zal zijn, wat de algemeene gezondheid ten goede zal komen.

Handel, Nijverheid en Industrie

nemen een voorname plaats in.

Het spreekt van zelf, dat de nabijheid van Pekalongan, de bakermat van de zoo bekende gebatikte sarongs haar invloed heeft doen gelden en batikken voor menig Inlandsch huisgezin een middel van bestaan is.

Er bestaat geen specifiek Tegalsche nijverheid; wat geproduceerd wordt, is meer van algemeenen aard, waarbij dan te noemen zijn: kapokbereiding, rijstpellerijen, sigarettenfabricatie, waaraan in den laatsten tijd het vervaardigen van ijzeren ledikanten toegevoegd is.

Een eigenaardigheid is dat Tegal geen eigen ijsproductie heeft. Wel staat er een oud gebouw, dat versierd is met het opschrift „ijsfabriek”, maar het ijs dat bij groote hoeveelheden geconsumeerd wordt, is afkomstig van een fabriek te Lebaksioe; een klein plaatsje, gelegen aan den weg naar Banjoemas. Men zegt, dat de eigenaar van die fabriek de concurrentie van de Tegalsche fabriek tegen betaling van eene hooge maandelijksche uitkeering heeft afgekocht.

Bad- en Zweminrichting „DE REGENTES”

Weimarstraat 63, Den Haag
Telefoon 32739

In de onmiddellijke nabijheid van de tramlijnen 3, 5 en 12

Moderne inrichting, voldoende aan de hoogste eischen van hygiëne en comfort

Zwembaden - Kuipbaden - Stortbaden
Stoom- en heete Luchtbaden

Zeezout-, Dennen-, Koolzuur- e. a. Baden
— Waterbehandeling — 5483

Leden van „Oost en West”.

Het aangewezen adres voor 1e kwaliteit **Melk en Melkproducten** is de N.V. Melkinrichting „DE NIEUWE LANDBOUW” 5443
DEN HAAG: SCHEVENINGEN:
N.W. Buitensingel 50 Wassenaarsche Str. 127
Telefoon 33855. Telefoon 50363.

SCHRIJFMACHINES.

Nieuwe en gebruikte Schrijfmachines, ook Reismachines vanaf f 25.— leveren wij met volledige garantie. — Alle reparaties, met origineele onderdeelen, vlug en billijk. — Verhuren van machines vanaf f 7.50 per maand. 5428

AMERICAN TYPEWRITER TRADE
RIJSWIJKSCHEPLEIN 34a, DEN HAAG — TELEF. 14231

P. G. C. HAJENIUS

OPGERICHT 1826 5467
AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE
Rokin 92/96 Noordeinde 64
SIGAREN
SIGARETTEN, TABAK

Fa. J. H. van Andel

Huishoudelijke Artikelen,
- Electriche Apparaten - 5432
Electro Vapour Radiatoren, G. E. Koelkasten
Willemsparkweg 30, Tel. 25882, A'dam Z.
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.

NIJMEGEN

Piano's, Vleugels, Autopiano's, Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen — Vraagt offerte

G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5179

LEIDEN

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel

Contractante der Staatsmijnen in Limburg
Verkoop van uitsluitend EERSTE
KWALITEITEN Brandstoffen 5174
OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN. TEL. 587

N.V. „MEUBELKUNST“

MODERNE WONINGINRICHTINGEN
„Indanthren“ Meubel- en Gordijnstoffen

Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect.
Eigen fabriek. — Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.
Toonkamers: 5484
WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TEL. 524

FIRMA M. KOERT - LEIDEN

J. RAVESTEIN
PIETERSKERKGRACHT 16 - Telef. 1055
Architectuur 5177
Aannemer v. Bouwwerken - Timmerwerken

UTRECHT

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER

Aannemers - Timmerlieden - Metselaars
Taxatie 5184
Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud
TELEF. 10633 EN 10084

BREEDSTRAAT 28-30 — UTRECHT

KAWEE'TJES

RIJSWIJK (Z.-H.)

Banketbakkerij „PONSEN“

Bestellingen voor feestgelegenheden extra korting.
f 10.— aan bons geeft recht op een tablet chocolade à f 1.—
— TELEFOON 10529 — 5282
RIJSWIJK, Heerenstraat 52 — Telefoon 18062

APELDOORN

A. M. DE WEERD

Bloemenmag. „CORONA“ - Brinklaan 1 - Tel. 569
APELDOORN 5331

Fotografisch Atelier en Fotohandel

PH. G. STARKE

Hoofdstraat 172 5327 Telefoon 630
APELDOORN

STEENKOLENHANDEL

D. Rijken, Osseveldweg 19. Tel. 1138

Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West“.
Giro 104627. 5459

NIJMEGEN

FIRMA C. KNIJFF & ZOON

KLEEDING NAAR MAAT
JOHAN VIJGHSTRAAT 21 — TELEFOON 756

NIJMEGEN

STALEN OP AANVRAGE 5334

FIRMA C. BORNEMAN

Houtstraat 16. Tel. 1501. NIJMEGEN.
Zadelmaker. Autobekleeder. Luxe Lederwaren.
— Speciaal adres voor hutkoffers — 5387

NIJMEEGSCHE

CENTRAAL APOTHEEK, BROERSTRAAT 8.

Geneesmiddelen. Toiletartikelen. Electriche
Brillenslijperij. Elast. Kousen en Buikbanden. 5388

HILVERSUM

HILVERSUM

NOORDMAN
kleedt U beter

BUSSUM

5414

Kunsthandel v. d. Lee

LANGESTRAAT 90B - HILVERSUM

Speciaal adres voor vakkundig restaureren van
oude en nieuwe kunstwerken,
Ontwerpen enz. (picturaal en plastiek).

H.H. Leden koopt bij C. VAN DEN AKKER

RIJWELMAGAZIJN „SERVA“ 5365
Telefoon 2913 - Simon Stevijnweg 4 - Hilversum

Vakkundige reparatie Vraagt onze speciale conditie

ROTTERDAM.

Familie Pension - Huize Wichter

HEEMRAADSINGEL 290a
ROTTERDAM Telefoon 33452
DINER-UITZENDING

Aanbevolen adres voor „Oost en West“ 5442

STOOM- WASCH- EN STRIJKINRICHTING

voor Overhemden, Boorden, Manchetten, Fijne Damastin,
Tafelkleeden, Gordijnen, Tricot-Goederen (Systeem Jaeger) enz.
BANIERSTRAAT 60a — Telefoon 41889
Beveelt zich beleefd aan bij Indische families. C. MOLIJN. 5283

BREDA.

A. DE KONING & ZOON - GINNEKEN

— DESKUNDIGE TUIN-ARCHITECTUUR —
AANLEG EN ONDERHOUD VAN TUINEN
Rotstuinen — Borders — Flagstons Tuinpaden
Artistiek Bloemwerk — Speciale Cacteeën Cultuur
MOLENSTRAAT 9 5265 Telefoon 1499 (Breda)

P. A. VAN DONGEN

Giro No. 123452 Breda 5272
Karrestraat 22 Interc. Telefoon 63

Handel in Oesters, Visch en Comestibles

Fongers Rijwielen — Van Delft's Kinderwagens

Jaarsma Vulcana Victoria Haarden — Luxe Artikelen

CHARLES JONKERS 5271

FIRMA JOS. JONKERS & ZOON
HAAGDIJK 3 — TELEF. 24 Breda

DE FIRMA WOLTERBEEK-SMITS

N. GINNEKENSTRAAT 33 Breda

Beveelt zich beleefd aan voor levering van alle Indische
Artikelen en Comestibles, alsook voor volledige Indische
Rijstafels. — Telefoon 199. — 5276

Tel. 1923 TE BREDA Tel. 1923

is het van ouds bekende adres voor solide
Rolluiken, Jalouziën en Zonneschermen

Firma G. v. d. VELDEN

Alle voorkomende reparatiën.

Kantoor en Fabriek Haven 11-11a.

5548

U WEET TOCH WEL!!!

Het adres voor uw WILD en GEVOGELTE,
ook voor buiten Breda. 5275
W. VAN DE WAAL Breda.
Hofleverancier. — Telefoon 62.
— Vraagt prijscourant —

Firma H. van Besouw

MARKT 27. - Tel. 504. - Breda.
Oud solied adres voor 5545

Tropen Uitzetten.

Vraagt prijscouranten of bezoek.

FIRMA H. PUNT

Haven 19. Telef. 344. Breda.

Brandstoffenhandel.

5273

AMSTERDAM

Kunsthandel JACQUES AA

Vijzelstraat 105. — Telefoon 30798. — Amsterdam.
Origineele Schilderstukken, Etsen, Pastels, van bekende
Meesters, w.o. Hobbe Smith-Garf, Versteeg, Martin
Monnikendam etc. — Vakkundige, gratis verpakking
voor de tropen. 5525

Familie Pension GEELHUIJSEN

STADHOUDERSKADE 131, AMSTERDAM. - Tel. 25668.
Ruime kamers op 1en stand, uitst. keuken. K. en w. str.
w. badk. Prijs v.a. f 4.— p. p. d. Fam. red. 5461
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West“.

Hoeden - Mantels - Japonnen

L. AUÉ (v.h. Maison Henri) 5485

Keizersgracht 770 — AMSTERDAM — Tel. 46749
(Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West“)

Gimmy N.V., Rozengracht 57
A'dam, Telef. 33566

**Neerlands' grootste Radio-
en Gramfoonhuis**

Ruime keuze - Gemakkelijke condities
5491

LEIDEN

GROENTEN- EN FRUITHANDEL

J. G. VAN EVERT

HAARLEMSTR. 265 - TELEF. 1909 - LEIDEN

AANBEVOLEN ADRES VOOR LEDEN VAN OOST EN WEST
5507

PATHÉFOON RADIO

MUZIEKHANDEL FIRMA J. VAN ZIJP & Zn.

Haarlemmerstraat 299 - Telefoon 711

Filiaal: Steenstraat 22 - Telefoon 2381 - Leiden
5508

AMERSFOORT

Stoomwasscherij „DE HOOP“

(GEBR. NIEUWLAND) 5300

Tel. no. 170. AMERSFOORT.

Beveelt zich beleefd aan bij Indische Familien.

Fa. OOSTERVEEN

Langestraat 42 — Telefoon 77

Het meest gesorteerde Magazijn van: 5541
KRUIDENIERSWAREN, COMESTIBLES, DELICATESSEN,
FIJNE VLEESCHWAREN, INDISCHE ARTIKELLEN.

Electro-Technisch en Werktuigkundig Bureau

B. SCHOOLEMAN 5543

v. Persijnstraat 19 Tel. 423 AMERSFOORT

UTRECHT

G. v. d. MEER Jr., Bontwerker,

OUDKERKHOF 43 — TEL. 1128 — UTRECHT

Specialiteit in PELTERIJEN 5564

Het van ouds bekende adres voor prima kwaliteiten.

Dames- en Heerenkleding

Naar maat — Uniformen

UTRECHTSCHESTRAAT 26 Telefoon 243

B. RUITENBERG H.zn. 5542

Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West“.

BERGEN OP ZOOM**Firma TIMMERMANS**

KORTE MEESTRAT 21-23 — BERGEN OP ZOOM
MEEST MODERN 5398
KRISTAL, PORSELEIN, GLAS en AARDEWERK.
GROOTE SORTEERING — BILLIJKE PRIJZEN

N.V. Asselbergs' IJzerhandel

IJzerwaren, Gereedschappen, Huishoudelijke Artikelen
Lievrouwestraat 41 — BERGEN OP ZOOM
Telefoon 9 — Postcheque 7186 — Postbus 24

De ligging aan Zee heeft natuurlijk eene levendige visscherij ten gevolge. Ook bij dit middel van bestaan heeft de Tegalsche Afdeelingbank haar beschermende hulp verleend. Behalve, dat zij met credieten en voorschotten de visschers uit de handen van woekeraars houdt, wordt de vangst door hare bemiddeling op eene vischveiling verkocht, waardoor de visch dus op de meest productieve wijze van de hand gedaan wordt.

Overgaande tot de(n) Europeesche(n) handel en industrie, valt het onmiddellijk op, dat men drie van de grootste ijzer firma's te Tegal vertegenwoordigd vindt. In de eerste plaats moet dan genoemd worden de uitgestrekte werkplaats van de N.V. Machinefabriek Braat. Eene wandeling door die werkplaats, onder technische leiding van den Chef van deze branche, overtuigt den belangstellenden bezoeker van de belangrijkheid van het bedrijf en van de uiterst moderne inrichting, waarin de nieuwste snuffjes op technisch gebied te vinden zijn. Als vertegenwoordigers van den ijzerhandel bezit Tegal filialen van Ruhaak en Carl Schlieper. Voegt men daarbij nog de op meer bescheiden schaal ingerichte werkplaats van de Machinefabriek Brunger en Co., dan mag gezegd worden, dat Tegal zijn partij meezingt in het Lied van den Arbeid.

De werkplaatsen van de S.C.S. nemen eene niet onbelangrijke plaats in bij de ijzerbewerking, zonder natuurlijk tot de plaatselijke industrie gerekend te kunnen worden. Wel verschaft deze Maatschappij in hare werkplaatsen aan menig toekang een bordje rijst met toebehooren.

Ook de houthandel is behoorlijk vertegenwoordigd, waarbij de vereenigde Javasche Houthandel Maatschappijen de eerste plaats innemen.

Sprekende over industrie, mogen de autozaken en de daarmee annex zijnde reparatie-ateliers niet vergeten worden. De General Motors-producten als de Chevrolet en de Buick hebben hier ieder hun eigen agentschap, terwijl Velodrome over een keurig ingerichte showroom en werkplaats beschikt.

Wellicht is het hier de plaats om ook, hoewel dit bedrijf niet direct onder het begrip industrie te brengen is, de Anië te noemen, die de elektrische verlichting verzorgt. Dit bedrijf ondergaat voortdurend uitbreiding. Momenteel is het nog slechts in staat, de zon te vervangen, maar in de tweede helft van dit jaar zal Tegal ook de voordeelen van z.g. dagstroom genieten zoodat de huisvrouw de elektrische energie dan zal kunnen aanwenden voor huishoudelijke doeleinden als koken, strijken, enz. terwijl de zwoegende echtvrienden zich door elektrische fans, koelte zullen kunnen verschaffen op hunne kantoren.

Maar behalve deze uitbreiding van de zaken in de stad Tegal zal binnen afzienbaren tijd verlichting plaats hebben van de kleine langs de hoofdweegen gelegen plaatsen in de Residenties Pekalongan en Tegal.

Ook voor het doen van inkoop van dagelijksche behoeften en andere benodigdheden, om nog even op den handel terug te komen, biedt Tegal ruimschoots gelegenheid. In de winkels, waaronder een goed voorzien filiaal van de bekende Toko Spiegel, is alles te vinden, wat een winkelende dame zoo gewoonlijk zoekt.

De levenswijze is niet duur, vergelijkingen met andere plaatsen vallen steeds ten voordeele van Tegal uit, met uitzondering echter van alcoholhoudende dranken, die duurder zijn dan vrijwel overal elders op Java.

Had het vorenstaande betrekking op de eigenlijke stad, voor een deel dankt Tegal zijn belangrijkheid ook aan de omliggende suikerfabrieken, die hun product te Tegal verschepen.

In de onmiddellijke nabijheid liggen een negental fabrieken, die met Tegal één geheel vormen, t.w. Balapoelang en Pagongan, eigendommen van de Nederlandsch-Indische Landbouwmaatschappij Bandjeratma, in beheer bij de Koloniale Bank, Adiwerna en Djatibarang, behoorende aan de Maatschappij tot exploitatie van drie suikerfabrieken, kortweg spreekt men ook van de Hoevenaarsfabrieken, Doekoewringin en Kemanglen zijn in het bezit van de Cultuurmaatschappij, de Nederlandsche Handelmaatschappij is eigenaris van de suikerfabriek Kemantran, terwijl Pangka gedreven wordt door eene maatschappij van dezen naam.

Het spreekt van zelf, dat Tegal de nabijheid van deze fabrieken zoowel in het nuttige als in het aangename ondervindt. Ons voorloopig tot het nuttige bepalende, behoort melding gemaakt te worden van de gestadige uitbreiding van goedangruimte, hetzij door nieuwbouw, hetzij door verruiming van bestaande bergplaatsen.

De Scheepvaart,

is lang niet van belangrijkheid ontbloeit, wat onder volgende cijfers mogen bewijzen. In 1929 wierpen schepen van diverse nationaliteiten ter reede van Tegal het anker uit. In totaal deden 375 Inlandsche en 663 schepen onder verschillende vlag, Tegal aan. Laatstgenoemd cijfer kan haar nationaliteit als volgt gesplitst zien:

Nederland	488
Engeland	117
Japan	10
Duitsland	30
Noorwegen	5
Amerika	6
Italië	3
Griekenland	1
Frankrijk	2
China	1

De haven is niet geschikt voor groote schepen en heet dan ook binnen- of visschershaven. Zeeschepen kunnen slechts tot op een afstand van 4 of 5 K.M. naderen. De verbinding met den wal wordt onderhouden door het Tegalsch Prauwenveer. De meestbekende scheepvaartmaatschappijen hebben hier haar agentschappen: Paketvaartmaatschappij, Stoomvaartmaatschappij „Nederland“, Rotterdamse Lloyd en Java-China-Japanlijn zijn vertegenwoordigd.

Toen bleek, dat de haven geen voldoende ruimte meer bood voor de visschersvloot en de laad- en losprauwen, werd in 1929 overgegaan tot het graven van een tweede binnenhaven, welk werk thans voltooid is. De omgeving van deze nieuwe haven is bij uitstek geschikt voor het bouwen van goedang en andere opslagruimten. In den omtrek van de eerste binnenhaven is daartoe geen gelegenheid meer.

Uit het graven van de tweede haven en het scheppen van bouwgelegenheid, die den handel ten stade kan komen, volgt, dat de Regeering de toekomst van Tegal met vertrouwen tegemoet ziet.

Kijkjes in de Javaansche dessa.

Het is morgen op Java in den Oostmoeson; al brengt de van Australië doorstaande Oostenwind koelte genoeg aan, de dessa ligt toch reeds in het ochtenduur te blakeren in de tropenzon, die warmtebron, werkend als een tweesnijdend zwaard, aan de eene zijde die heerlijke tropische vegetatie gestandhoudende, maar tegelijkertijd de werkkraft van mensch en dier afmattende en ondermijnende, zoodat in den Europeanenmond „koperen ploert“ bestorven ligt.

Hare lichteffecten uitgaande van de dartele stralen, half afgedekt door de wuivende blaren van de klapperboomen, en nipa-, en aren-, en pinangpalmen, veroorzaken fantastische schaduwen door het zalige Oosterkoeltje bewogen.

De mannen iut het dorp zijn naar de rijstvelden; de jonge rijstplantjes zijn allang uitgezet op de natte velden, die druipen van het zoo noodige irrigatie-vocht, reeds begint de rijst te halmen, het oogenvloek is niet ver, dat de Inlander het water kan stuiten en zich slechts bezig te houden zal hebben, met te kijken naar het groeien van de rijst, gelijk dat genoemd wordt; tegen een uur of tien komt Pa terug van de sawah en zal dan aan het dorpskraampje, — de warong — wat versnaperingen, die hem enkele centen kosten, koopen om zich wat te verfrissen. Het is stil in het dorp, geen hondengeblaf, van tijd tot tijd wordt bij het krachtiger doorzetten van den wind het geheimzinnige ruischen van de palmen gehoord; dan zet een piet van vliet, die allervervelendste vogel, die voor bijgelooovige zielen allerlei narigheden voorspelt, zijn geroep in, steeds hooger om dan weer eenige oogenvlikken te zwijgen, het geluid verplaatst zich na eenigen tijd, de piet heeft een anderen boom opgezocht, om zijn heilloos lied verder uit te schetteren.

Maar wat hooren wij nu, uit de verte komt nader een klikklak geluid als maar dichterbij, daar zien wij onzeker over het dorpspad een zonderlinge gedaante aanschuifelen, in een wit vuil pak, eerder grauw dan aan wit herinnerende, met allerzonderlingste beenbekeedselen en schoeisel, met een ouden witten stroohoed op aanschouwen wij den singkeh, den reizenden Chineeschen koopman, in sitsjes en andere bullen, die hij zoo duur mogelijk aan den man; of liever, we zullen zien, aan de vrouw tracht te brengen. Over een der schouders een flinke stok, waaraan een zware boenkoesan hangt, welk pak dan zijn koopwaren inhoudt. In de rechterhand beweegt hij een houten rateltje, dat het zooveen gehoorde geluid teweeg brengt. De splectoogen in het gele gezicht verraden den volbloed Chinees. Schich-

tig gaan zijn blikken rechts en links in de verwachting, dat ergens uit een huis een nieuwsgierig vrouwengelaat naar buiten komt gluren, dat wellicht een welkomen klant voor den garen koopman zal blijken te zijn.

Uit heel zijn gebaren ziet de insider, den pas uit Zuid-China afgezakten Chinees, die met een der vele booten van de Java-China-Japan-lijn, dank zij rasgenooten van hem ergens in een der groote handelscentra van Java, zijn geluk in den Indischen Archipel is komen beproeven. Van boord gehaald om de zoo gewenschte immigratie-papieren machtig te worden door een der leden van de Kongsi, waarbij hij straks als jongste bediende werkzaam zal zijn, wordt nu de singkeh naar de toko of winkel van een sitsjeskoopman getrokken. Deze orangerbaroe, gelijk men den nieuweling bestempelt, zal nu den buitendienst krijgen; hij moet 'smorgens vroeg op marsch en met den baal met goed den boer op, zouden wij zeggen, hier in Indië, de eene dessa voor, de andere na bezoeken om zijn waren te slijten, zonder loon aanvankelijk, doch tegen den vollen kost en inwoning moet hij toonen, van het goede handelshout te zijn. Hij maakt dus zijn proeftochten, die voor hem moeten zijn: zoo duur mogelijk verkoopen en zoo veel mogelijk afzetten en nu biedt juist de omstandigheid, dat de mannen, op hun sawahs of anders in hun tuinen zijn, de welkome gelegenheid om het argelooze vrouwenvolk te strikken.

En zoo zien wij dan John Chinaman klik-klakkende door de dorpen ronddoelen, tot een vrouwen-geluid hem bereikt en een cliënte zich aandient. In een oogwenk zit de man voor de trap, die tot de woning voert of waar de woning niet hoog ligt op de steenen voor de deur, dan is zijn bundel spoedig los, maar de singkeh kent slechts slecht Chineesch, hij is nog niet zoo ver, dat hij zich in het Maleisch behoorlijk verstaanbaar kan maken en de vrouw kent slechts Javaansch, zoodat dus de gebarentaal moet dienen om tot een koop-overeenkomst te kunnen geraken.

Intusschen slaat zijn mond allerlei klanken uit, die absoluut onherkenbaar zijn, hij struikelt over zijn eigen woorden in het besef, dat ze toch niet begrepen worden, ja later over eenige maanden als hij „pinter“ geworden is en met de vrouw een woord Maleisch, een paar woorden Chineesch en dan overgoten met een Javaansch sausje kan brabelen komt het contact beter met zijn koopster. Wat een beweging maakt de verkooper niet om zijn koopster van de goede kwaliteiten van het verlangde te overtuigen, zijn vingers gaan herhaaldelijk in de hoogte met aanduiding, van zooveel étjé, dubbeltjes, soms valt hij over een roepiah, een gulden, dat hij tot lopiah maakt, de arme kan de r niet uitspreken, daar zal hij altijd mee blijven sukkelen, want dat is de Singken-Chinees eigen, geen r te kunnen zeggen. Het is voor den aanschouwer een koddig tooneeltje, dat meestal daarin eindigt, dat de Javaansche vrouw een prullig ding voor een veel te hoogen prijs heeft gekocht. Doch zij heeft het besef, doordat ze heel wat getaward of afgedongen heeft, een koopje te hebben gedaan. De singkeh grinnikt, omdat hij zulke goede zaken heeft gedaan, dank zij zijn overvragen, waarbij dat van een Scheveningsche vrouw in het niet valt en zoo gaan beide partijen huns weegs, zij blijegemoed, hij het geval al weer vergetend, voortschuifelend om weer anderen te vinden, die op dezelfde wijze zullen vallen in de aanlokkelijke handelsmanieren van den Chinees.

Verder gaat hij, klepperend, om zich heen ziende, ontgaat hem niets, het geluid wordt zwakker en eindelijk zien wij hem in een kromming van het pad verdwijnen. En zoo gaat onze koopman door tot hij des avonds weer terugkeert naar zijn kontjos in de groote stad om daar verslag van zijn handel en wandel van dien dag te doen; eenmaal een homme arrivé, wordt hem meer toevertrouwd, krijgt hij loon, aandeel, wat dan ook. Hij krijgt de beschikking over geld, dat van hem is of wordt en dan breiden zijn handelsobjecten zich uit, niet langer bepaalt zich dat uitsluitend tot het aan de vrouw brengen van linnen, sitsjes of andere dingen, maar door de beschikking over geld krijgt hij gelegenheid om zich tot geldschiet op te werpen en argelooze vrouwtjes uit het dorp de verleidelijke voordeelen van het in leen genomen geld af te schilderen. Wie den kinderlijk eenvoudigen Javaan kent, begrijpt, dat hij niet bestand is tegen slimme geldschietsters als de Chineezen zijn.

Zoo hult dan Sing Tjang Fong, alias onze singkeh zich in den mantel van volksweldoener en gaat naast zijn eigenlijken koophandel den geldhandel beoefenen. Speculeerende op het totaal afwezig zijn van eenig financieel besef bij den Javaan en vooral bij de vrouw op het platteland, bij wie het bezit van tegenwoordig goed oneindig veel meer waarde heeft dan het toekomstige, terwijl onze brave man uit China, tegenwoordig goed, als het de gedaante van geld heeft, heelemaal niet van waarde acht, als hij er maar van overtuigd is, dat het terugkeert als toekomstig goed, met groote vermeerdering, m.a.w. tegen woekerrente. Zoo tracht dan de goede handelsman naast zijn affaire nog profijt te trekken

van geldzorgen van zorgeloze menschen, menige vrouw bezwijkt voor het zacht tinkend geluid van het geld en verbindt zich tegen overmatig hooge rente 't verstrekte door middel van aflossingen terug te betalen aan den Chinees, die op Java bekend staat onder den naam van „tjina mindring“, d.i. Chinees die geld op afbetaling leent.

Nu zorgt de man wel, dat hij op tijd om zijn rente aanklopt, hij is zeer coulant voor wat de aflossingen betreft, immers dan trekt hij des te langer zijn hooge rente, totdat er een oogenblik komt, dat de arme vrouw niet in staat is,.... dan komt zij op het hellende vlak.

Zoo gaat het soms jaren, maar dan barst wel eens de bom, men leest dan van den mishandelden Chinees, die voor dood blijft liggen....

Ik gaf ze u boven aan; men zal nooit wijzer worden, tenzij het kinderlijke, goed vertrouwende uit de Javaansche volksziel zal verdwijnen, dan gaat ook de poëzie uit de dessa, waar de menschen nog wonen, die voor onderwijs geen oog hebben, die van die jacht naar geld en genot geen notie hebben, die slechts met rust gelaten willen worden om te leven en te sterven in hun dorp, waar zooveel liefelijke herinneringen zijn voor hen. Zal nu voor den volksweldoener, die dank zij verschillende Regeeringsmaatregelen minder kracht gaat krijgen op die argeloozen, daarvoor in de plaats treden, de volksmenner, die met brallende woorden de onberoerde menigte een nieuw leven dat on-eindig veel meer moet bevatten, wil brengen en bestaan, dat buiten de banen van den Javaan ligt, die alle eeuwen door steeds onderdrukt, was het niet door de Hindoe-vorsten, dan door eigen hoofden, zich gelukkig acht, als hij zonder knevelarijen het leven kan doorgaan?

SI DJAWA.

Een prinses uit het huis Pakoe-Alam

BENDORO RADEN ADJENG MIRJAM
dochter van Prins Pakoe Alam V.

Bendoro Raden Adjeng Mirjam is een dochter van wijlen Kandjeng Goesti Pangeran Adipati Ario Pakoe Alam V, die van 1864 tot 1900 het bewind voerde en een der meest verlichte vorsten van zijn geslacht was. Hoewel gehecht aan oude tradities, zoo was hij toch niet blind voor de weldadige gevolgen van een in goede banen geleide evolutie. Het is bekend genoeg, hoezeer hij naar vooruitgang streefde, zoodat tijdens zijn bestuur in den familiekring denkbeelden van den nieuweren tijd geleidelijk baan braken. Menig jonkman en menig jongmeisje van deze familie waagde

Het lokaal voor Wek. Publ. Veilingen LEIDSCHEGRACHT 76, AMSTERDAM

is een vertrouwde, reeds 30 jaren bestaande Inrichting, voor den verkoop van

Nette Inboedel en Kleeding.

TELEFOON 49900

5466

W. J. GERDING & Co.

Mak.

Zoonodig verkoop en afrekening binnen één week

HOTEL „DE TWEE STEDEN” | RESTAURANT „DE TWEE STEDEN”

Buitenhof

Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062

's-Gravenhage

FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN
HET CENTRUM DER STAD

Thé Dansant — — Diner Concert

Roemeensch Orkest

5104

Uitstekende Keuken

GERENOMMEERDE WIJNKELDER

Speciale tarieven voor langdurig verblijf
Kamers met stroomend water en prive bad

zich dan ook op het destijds nog zoo zelden betreden pad, dat naar Westersche ontwikkeling en vooruitgang voerde. Zoo herinneren wij ons dat een jonge vrouw, Raden Adjeng Karlinah, de dochter van wijlen Pangeran Ario Noto di Rodjo, een broeder van Raden Adjeng Mirjam, de eerste vrouw van adellijke bloede was, die indertijd de hulpacte behaalde, thans dank zij de voortschrijdende emancipatie onder de Javaansche vrouwen volstrekt geen buitengewoon verschijnsel meer. Deze Karlinah is een zuster van den begaafden dichter Noto Soeroto en beiden neef en nicht van Raden Adjeng Mirjam. Als wij nog even aanstippen dat de oud-regent van Ponorogo thans Vice-voorzitter van den Volksraad en van het College van Gedelegeerden Pangeran Ario Adipati Koesoemo Joedo haar broeder en de helaas te jong gestorven Soerianingrat — overleden te Nijmegen in 1899, waar hij studeerde — haar neef, dan moge uit het bovenstaande voldoende blijken dat Raden Adjeng Mirjam reeds van huis uit dien drang naar ontwikkeling had medegerekregen, welke haar thans stempelt tot een bijzondere figuur in de Javaansche vrouwenwereld.

De opvoeding van de dochters uit het Huis Pakoe-Alam is democratisch: Raden Adjeng Mirjam bezocht een gemengde school te Jogja en bracht een gelukkige jeugd door, waar zij ten spijt van alle kranten-tradities veel vrijheid genoten. Reeds vroeg ontwaakte bij haar de lust om vreemde landen te zien, vreemde talen te spreken, Europeesche zeden en gewoonten en toestanden van naderbij te bestudeeren. Door omstandigheden kon zij echter aan dezen wensch nog geen gevolg geven, doch zij legde zich met voorliefde op de bestudeering der Engelsche taal toe, welke zij evenals het Nederlandsch uitstekend spreekt en schrijft. Eindelijk in 1921, nadat zij geruimen tijd haar broeder op innemende wijze had bijgestaan bij het vervullen zijner maatschappelijke plichten in de gastvrije regentswoning te Ponorogo, kon zij uitvoering geven aan sinds lang gekoesterde voornemens. In dezen tijd maakte zij kennis met de familie Van Limburg Stirum tijdens de reis van den landvoogd door Oost-Java; niet lang daarna werd haar lievelingsdenkbeeld verwezenlijkt.

In Maart van dat jaar vertrok Radjeng Mirjam namelijk naar Europa in gezelschap van de bekende Linda Bandara (Mevrouw Hofland-Leber), dezelfde die in de Pakoe alaman met succes tezamen met Pangeran Noto di Rodjo de Javaansche muziek had bestudeerd. Achtereenvolgens werden bezocht Amsterdam en andere Nederlandsche steden, Londen, München, Weenen, Parijs, Bern, Brussel, enz. In Nederland genoot zij de eer bij Hare Majesteit de Koningin in particuliere audiëntie te worden ontvangen. Zij was de eerste Javaansche vrouw van hoog-adellijken bloede, die aan ons hof werd voorgesteld. Tegenwoordig is een dergelijke onderscheiding geen ongewoon verschijnsel meer. Tijdens deze audiëntie die meer dan een uur duurde, gaf Hare Majesteit vele blijken van Hare belangstelling en uitte zij Hare bewondering voor de sierlijke Javaansche hofdracht van Raden Adjeng Mirjam. Uitnodigingen ten hove waren niet zeldzaam, waaraan zij gevolg gaf in gezelschap van Freule Von Schmidt Auf Altenstadt, die destijds in het gevolg van Gravin van Limburg Stirum naar Indië was gekomen. De gala-soirée ter gelegenheid van de opening van het Vredespaleis maakte wel den meesten indruk. Spoedig daarop volgde een particuliere audiëntie bij Hare Majesteit de Koningin-Moeder ten Paleize Soestdijk.

Door bemiddeling van den Gezant te Londen volgde daarop hare voorstelling aan het Engelsche Hof. Zij werd met de dames van het Corps Diplomatique aan wier hoofd de Doyenne Madame Merry del Val, de echtgenoot van den Spaanschen Gezant, stond in Buckingham Palace aan de Britsche Majesteiten voorgesteld. Als eerste Javaansche, die aan het Hof van St. James werd gepresenteerd, behoorde zij tot de meest interessante debutantes van den Londenschen season, waarin zij gelegenheid genoeg kreeg met de Engelsche aristocratie kennis te maken. Van de plechtigheden die zij in de Engelsche hoofdsteden bijwoonde, bleef haar het langste bij de opening van een vleugel van het South London Hospital for Women door de Hertogin van York.

Na verblijf van een jaar keerde Raden Adjeng Mirjam naar Nederland terug om daarna een rondreis door Europa aan te vangen. Tijdens deze reis verbleef zij geruimen tijd te Weenen, waar zij de gastvrijheid genoot van een aanzienlijke Oostenrijksche familie en gelegenheid kreeg zich van de

LOUIS KORIJN & Co.

Anno 1880

5516

Hoofdkantoor: AMSTERDAM, Heerengracht 418

Bijkantoor: 's-GRAVENHAGE, Mauritskade 1

Telefoon 15960 (3 lijnen)

Haagsche Beurs, Telefoon 10616

EFFECTEN - COUPONS

heerschende gebruiken aldaar op de hoogte te stellen. Doch tenslotte kwam er een einde aan haar verblijf in Europa. Nadat zij daar bijna vier jaren had doorgebracht, verlangde zij weder terug te keeren naar haar geboorteland. Zij kon met groote erkentelijkheid getuigen dat zij veel geleerd en veel gezien had, veel vriendschap ondervonden had, oprechte belangstelling voor haar persoon en haar land allerwege ontmoet had.

Bendoro Raden Adjeng Mirjam, de eerste Javaansche vrouw, die Europa voor studie-doeleinden alleen bereisde, treedt op waardige wijze in de voetstappen van haar vereerden vader. Op de haar eigen bescheiden wijze ijvert ook zij voor de opheffing van de Javaansche vrouw, onder voorwaarde echter dat de nationale aard, kunsten en wetenschappen niet worden prijsgegeven en niet wegdrijven op den stroom van nieuwe denkbeelden, welke de tropische landen beroert.

V. v. d. W.

Batavia's oude landhuizen.

In aansluiting op een bericht over de opname van Batavia's oude landhuizen door den Oudheidkundigen Dienst in dit blad, eenigen tijd geleden, kunnen wij alsnog het volgende mede deelen:

Het denkbeeld om de z.g. thuyen of landhuizen in en om Batavia op te nemen en te beschrijven, is volstrekt niet nieuw. Reeds in 1912, nog voor de oprichting van den Dienst, was naar aanleiding van de bekende reis van Mr. Dr. J. C. Overvoorde en van de restauratie van het fort Speelwijk te Banten, de aandacht van het Bataviaasch Genootschap gevallen op het pand Molenvliet-West 111 vroeger geoccupeerd door het Mynwezen thans door 's Lands Archief. Het was vooral op aandringen van 's Genootschaps Leden Dr. de Haan en Homan van der Heide dat deze voormalige woning van den landvoogd Reinier de Klerk o.a. werd opgemeten en in kaart gebracht door J. P. Perquin, die ook het fort Speelwijk had opengelegd. Reeds eerder had 's Genootschaps Eerlid H. D. H. Bosboom in het Tijdschrift gewezen op de Nederlandsche oudheden o.a. ook op de landhuizen. Doch daarbij is het dan ook gebleven tot in 1917 de voorbereidingen tot de uitgave van het gedenkboek over Oud-Batavia op initiatief van het Genootschap een aanvang namen. Aan den toenmaligen Lands-archivaris Dr. F. de Haan danken wij het dan ook dat menig oud huis te Batavia werd afgebeeld en beschreven in een tijd toen deze Compagnies bouwwerken nog maar weinig werden gewaardeerd. Thans, nu vele van deze oude huizen onder sloopershanden zijn gevallen en zelfs het oude Batavia in het teeken van moderniseering staat, blijkt eerst goed, hoeveel waardevolle gegevens Dr. de Haan ons heeft verschaft. Het is trouwens een algemeen erkend feit, dat de uitgave van het Gedenkboek den stoot heeft gegeven tot een herleeft belangstelling voor de oud-Hollandsche monumenten in Indië, welke verre achter bleef bij die voor de voortbrengselen van Hindoe-Javaansche kunst. Tot de opnamen voor het Gedenkboek behoorden o.a. ook het perceel Molenvliet West No. 13 (woning Kroet-Boshouwer) en het landhuis van Coyett uit 1736 nu geoccupeerd door een Chineesch bedehuis, waardoor dus wederom eenige oude landhuizen werden vastgelegd.

Het duurde weer eenige jaren, eer de aandacht op Batavia's landhuizen viel. Einde 1921 bereikte den Oudheidkundigen Dienst het bericht, dat zonder geraadpleegd te zijn, tot afbraak van het landhuis Struywyk achter de Opium fabriek te Salemba was besloten. Zij werd voor een zeer groot deel tot op den grond afgebroken, waardoor een zeer ruime woning in oud-Indischen stijl verloren ging op de slavenvertrekken en een tuinpoort na. Tot degenen die de belangstelling voor Batavia's land-

huizen steeds levendig wisten te houden behoorde ook P. de Roo de la Faille, die als Directielid van het Bat. Genootschap meermalen van zijn ijver voor het behoud der Compagnies oudheden blijf gaf. Sinds dien verliepen wederom eenige jaren zonder dat er aandacht werd geschonken aan deze huizen.

Eerst in dit jaar was het den Oudheidkundigen Dienst mogelijk een aanvang te maken met de inventarisatie van Batavia's oude landhuizen, zoodat binnen afzienbaren tijd als de Monumentenwet in werking is getreden het lot van deze bouwwerken althans verzekerd zal zijn. Uiteraard is deze inventarisatie een zaak van langen duur, als men bedenkt dat om en nabij Tangerang, Buitenzorg en Bekassi ook nog fraaie oude buitenverblijven te vinden zijn en de fotografische opnamen ter plaatse alsmede het in kaart brengen der verschillende situaties en de opmetingen veel tijd vorderen. Eigenlijk strekt zich dus het onderzoek uit over een goed deel der residentie Batavia, dat meer dan honderd landhuizen telt, waarvan er zeker $\frac{2}{3}$ uit den Compagniestijd stammen. Tot dusver zijn reeds opgenomen de landhuizen Tjitrap, Rustenburg, Simplificitas, Pondok Petoeng, Pengoembeng, Grogol, Japan, Tjengkarang II, Ttililitan besar, Tjimanggis, Villa Nova, terwijl de opname van de landhuizen van De Klerk, Coyett (Sentiong), Weyermans (Kroet—Boshouwer) zijn voltooid, terwijl het vanzelf spreekt dat aan de overblijfselen van sedert verdwenen landhuizen in den vorm van poorten, klokkestanden of slavenhuizen als anderszins de noodige aandacht is gewijd. In dit verband noemen wij Struyswijk, Oeloedjami, Kebon, Djeroek, Leenhoff's Weergade, de muziekzaal van Kircher. Vele dezer landhuizen hebben hun oorspronkelijk karakter door tal van verbouwingen zoo goed als verloren zooals Grogol en Pengoembeng, waarvan slechts enkele details aan den ouden tijd herinneren. Goede voorbeelden van het Compagnies landhuis in Indischen stijl zijn Sentiong, Japan, Rustenburg, Simplificitas. Terwijl tot dusver het landhuis van Reinier de Klerk nog altijd geldt als het beste voorbeeld van een dito huis in Hollandischen stijl (gesloten). De kroon spant echter het landhuis Tjimanggis, een combinatie van beide stijlen, dat een sieraad was van zijn tijd en door den bekenden D. J. Smith Raad-ordinaire voor de weduwe van den landvoogd Van der Parra werd gebouwd. Helaas valt te vermelden dat dit schitterende heerenhuis onbewoond is en in zeer vervallen toestand verkeert, zoodat voorloopige maatregelen tot behoud dringend noodig zijn. Volledigheidshalve zij vermeld, dat de overige tot dusver bezochte landhuizen, zooals: Tanah Rendah, Patoekangan, Djattinagara, Pesieng en Gandaria-Noord, meest nieuw gebouwd met behoud van ouden naam, van geen oudheidkundige waarde zijn. De meeste van de bovengenoemde huizen zijn in het bezit en bewoond door Chinezen, die zich over het algemeen slechts met de hoogstnoodige reparaties bezighouden, zoodat het meerendeel der tot dusver bezochte woningen zich in niet al te besten staat bevindt. Treurig is het b.v. gesteld met het zeer groote huis Simplificitas, dat waarlijk dringende herstellingen behoeft. Zooals gezegd de opname is een zaak van langen adem want slechts door technische beschrijving en kaarteering gepaard met fotografische afbeelding tot in details kan men geraken tot een gaaf beeld van hetgeen de historie verhaalt en de tijd ons gelaten heeft.

V. I. VAN DE WALL.

Optimisme, niet vergezeld van persoonlijke krachtsinspanning, is enkel een geestesgesteldheid en niet vruchtbaar. (De Zakenwereld).

VEREENIGDE OCTROOIBUREAUX
BEËEDIGDE OCTROOIBEZORGERS
H. J. KOOY - Ir. H. J. J. WEURMAN
BEZUIDENHOUT 69 'S-GRAVENHAGE
TELEFOON 72080 - 72081 - 72082
AANVRAGEN VAN OCTROOIEEN VOOR UITVINDINGEN EN DEPONEEREN VAN HANDELS- EN FABRIEKSMERKEN IN ALLE LANDEN. 5415

Van Week tot Week.

Van Dinsdag 7 tot Maandag 13 October.

Het Kantoor van Arbeid publiceert het eerste deel van het batik-rapport van den inspecteur van Arbeid P. de Kat Angelino. Het rapport dat drie deelen zal omvatten, is het resultaat van jarenlangen arbeid, met medewerking van drie Javaansche Arbeidscontroleurs. Het rijk geïllustreerde eerste deel omvat West-Java.

Men is thans definitief aangevangen met de voorbereidende werkzaamheden van den omleg der spoorlijn op het traject Batavia—Bandoeng, bij Tjisoman, den z.g. „wandellenden berg.”

Het H. B. v. h. Indo-Europ. Verbond heeft de volgende lijst van kandidaten voor de a.s. Volksr. verk. samengesteld: de zittende leden F. H. de Hoog, F. H. Zeydel, N. Beets, mr. P. A. Blaauw, J. van der Meijden, ir. E. J. L. Führi en verder, in alf. volgorde: Th. v. Ardenne, maj. der inf., C. E. Barre, res. der afd. Bondwoso, A. G. de Ceuninck van Capelle, afdeelingchef N.I.S., ir. F. L. H. Dessauvage, gep. kap., leer. a. d. K. W. S. te Bat., C. Hoogenboom, adm. van Fin., H. G. van Huls, P. Kuen, Th. A. Meister, gepens. res. J. W. Mentel, kap. der inf., mr. A. Weynschenk, adv., G. J. Zuyderhoff, thans Volksraadslid voor den P.E.B.

De tiende publicatie van de Holl. Inl. Onderwijscommissie handelende over het verloop onder de leerlingen, bij het inl. onderwijs, is verschenen.

Op 7 Oct. vergaderden de besturen van den Spoorbond en den Inlandschen Spoorbond in verband met het voornemen van de dienstleiding der S.S. om in December van dit jaar niet over te gaan tot uitbetaling van de bedrijfspremie, zooals deze op de goedgekeurde begroting voor het dienstjaar 1930 voorkomt. Besloten werd ten krachtigste tegen den voorgenomen maatregel te protesteeren.

De Volksraad, die een amendement-Hadiwidjodjo tot verlaging van den subsidiepost voor het Koloniaal Instituut te Amsterdam van f 90.000 met f 10.000 met 45 stemmen vóór en slechts 2 tegen aannam, heeft den bezuinigingspost voor de afschaffing van standplaatstoelagen van ambtenaren met meer dan f 1000 traktement p.m. verworpen, waardoor tegen den wensch van de regering in (die deze verwerping niet aanvaardt zal) op de begroting weer f 400.000 meer moesten worden gebracht. De Engelschen noemen zoiets „Penny wise, Pound foolish.”

Het bericht, dat de Ind. regering een voorstel aan den minister heeft gezonden, om de verlofsalarissen met f 25 te verminderen, door uitkeering over de eerste f 125 van slechts 80 procent, is in zooverre onjuist, dat de Ind. reg. telegrafisch alleen informatie vroeg, of de daling van de kosten van het levensonderhoud in Nederland een zoodanige verlaging van het verlofstraktement zou motiveeren.

Van het antwoord v. d. min. zal het afhangen of en wanneer stappen in deze richting zullen worden gedaan.

Naar verluidt zijn alléén reeds van de St. Mij. Nederland, thans de 14 volgende schepen opgelegd: Grotius, Borneo, Benkalis, Engano, Kambangan, Karimata, Krakatau, Madoera, Manoeran, Mapija, Moena, Rondo, Saparoea en Tjimanöer.

Verder zal het stoomschip Karimoen van dezelfde maatschappij, dat dezer dagen uit Hamburg terugkeert, na aankomst te Amsterdam eveneens opgelegd worden.

Volgens de voorloopige uitkomsten der volkstelling zou de bevolkingstoename van Java in 10 jaar tijds, rond ongeveer 17 pct. bedragen hebben (35.000.000 in 1920 tegen 42 mill. in 1930).

In de laatste alg. verg. v. d. Bond van Hooger en Middelbaar P.T.T.-personeel werd besloten voorbereidende stappen te doen voor de oprichting van een herstellingsfonds in den geest van het Sanatoriumfonds van Ons Aller Belang.

Naar verluidt hebben de bestuurders van de te Soerabaja gevestigde Bank Nasional Indonesia — de bekende schepping van dr. Soetomo — aan de Centrale Kas voor het Volkscrdietwezen te Weltevreden het verzoek gericht om de boekhouding van hun bank onder haar controle te nemen.

De directeur der Centrale Kas, mr. Th. A. Fruin, heeft dit verzoek ingewilligd, evenwel

onder voorwaarde, dat niet alleen de boekhouding, doch tevens de geheele bedrijfsleiding van de bank onder de controle van de Centrale Kas zal komen.

De K. N. I. L. M.-piloot K. Roller wil omstreeks begin 1931 voor eigen rekening en risico een record-vlucht Batavia—Amsterdam v.v. maken binnen ten hoogste 14 dagen. De P.T.T. wil meewerken door uitgifte van speciale postzegels.

Onder zeer groote belangstelling is te Bandoeng in het hoofdkwartier van het Leger des Heils het verongelukkig van William Palstra, zoon van den commandant van het L. d. H. in Ned.-Indië, Lt. Commissioner Wiebe Palstra, bij de ramp van de R 101 plechtig herdacht. Uit alle werelddeelen kwamen betuigingen van deelneming.

Op de vraag van het Volksraadslid Nja Arif, naar aanleiding van de benoeming van een Christen regent in een zuiver Mohammedaansche streek, namelijk te Probolinggo, antwoordde de regering als volgt:

Alvorens tot benoeming van den patih van het regentschap Djember, Poedjo, tot regent van Probolinggo te besluiten, heeft de regering zich ernstig rekenschap gegeven van de mogelijke bezwaren, welke uit de benoeming van een Christen tot regent zouden kunnen voortvloeien. In het bijzonder heeft zij ook aandacht geschonken aan de door den heer Teukoe Nja Arif bedoelde mogelijk te verwachten moeilijkheden met betrekking tot het toezicht op de rechtspraak der Priesterraden en het beheer der moskee-kassen en de bemoeienis met het aanstellen en ontslaan van Mohammedaansche moskeebeambten en het Islamitisch onderwijs, doch zij is daarbij tot de slotsom gekomen, dat die bezwaren, voorzover zij zich in werkelijkheid mochten voordoen, in de praktijk op eenvoudige wijze zullen kunnen worden opgelost.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huislijf

Ph. Ch. L. Zilcken. †

De vroeger in Den Haag zoo algemeen bekende kunstschilder en etser, Ph. Zilcken, die onlangs in zijn vriendelijke gastvrije woning te Villefranche aan het zonnige strand der Fransche Riviera, op drie en zeventigjarige leeftijd, is gestorven, behoorde tot de medeoprichters der Vereniging „Oost en West”, meer speciaal ook van „Boeatan”. Daarom gevoelen wij behoefte, op deze plaats, enkele woorden van groote waardeering en dankbaarheid te wijden aan zijne nagedachtenis en hartelijke deelneming te betuigen met het droeve verlies, door zijne nagelaten betrekkingen geleden, in het bijzonder zijne echtgenoot, die zoo geheel met hem en zijn werk medeleefde.

Zilcken heeft, als weduwnaar, zijne latere tweede vrouw, toen Mejuffrouw H. van Baak, door „Boeatan” leeren kennen, toen zij beiden lid uitmaakten van den Raad van Beheer der instelling en als om strijd ijverden voor de bekendmaking en bevordering van den handarbeid der inboorlingen van Nederlandsch—Indië: zij als een kunstgevoelige, in Java's Vorstenlanden geboren; hij als een tot Oostersche schoonheid bijzonder aangetrokken kunstenaar. Zij hadden denzelfden fijnen smaak en vulden in menig opzicht elkander op gelukkige wijze aan.

Zijn tijdgenoot en vriend, de bekende journalist, HX. (Haaksman) schrijft over het leven en werken van den verdienstelijken kunstenaar in „Het Vaderland”, van 8 dezer o.m.:

„Sedert de gemeente 's-Gravenhage voor de verbredening van het Bezuidenhout beslag had gelegd op zijn idyllische woning aldaar, zijn villa Hélène, is Zilcken uit den gezichtskring der Hagenaars verdwenen. Hij vestigde zich met zijn tweede echtgenoot, mej. Baak, te Nice en reisde veel aan deze en gene zijde van de Middellandsche Zee, waar de van zon doorstroomde landschappen en het tropische stedschoon hem aantrokken. Van zijn woning alhier was echter het atelier gespaard gebleven. Daar kwam hij van tijd tot tijd, in de zomermaanden, nog wel, nog onlangs kort vóór zijn dood, in Augustus. (Toen werd hij, niet meer bestand tegen het gure en vochtige klimaat reeds ongesteld. — Red.)

„Dat atelier trok hem om de vele herinneringen aan zijn jong kunstenaarsleven in de dagen van de beroemde Haagsche school, van Israëls, de Marissen, Breitner, Mesdag, Bauer, Toorop, wier leven en werken hij, meer Franschman dan Nederlander in zijn taal, in tal van geschriften aan het buitenland

had bekend gemaakt. Hoe zou hij ook de residentie kunnen vergeten, dat herinneringen aan het ouderlijk huis Javastraat 7, waar zijn vader, secretaris-generaal van Buitenlandsche Zaken, een der typische figuren van het kunst-lievend en-beoefenend 's-Gravenhage der vorige eeuw, zelf begaafd cellist, commissaris der Diligentia-concerten en een ijverig medewerker in kwartetten, de artistenwereld, gaarne te zijnent ontving, waar Zilcken Jr. in zijn jonge jaren Israëls leerde kennen, Mauve, Artz en Blommers ontmoette en waar, toen hij zijn keuze bepaald had, achter in den tuin een atelier voor hem werd opgetrokken! Hoe Den Haag te vergeten, waar hij op de banken van het Gymnasium in het West-einde, onder rector dr. Beijnen en de leeraren voor Nederlandsch en Fransch Jan ten Brink en Chatelain, bij voorkeur opstellen maakte over schilders!

„Aan den 16-jarigen leerling van het gymnasium viel toen de onderscheiding te beurt om als „*secrétaire intime officieux*” in functie te treden van H.M. Koningin Sofia der Nederlanden. De heer Van Weckerlin was toen de officieele secretaris van H.M., maar aangezien de Koningin haar intieme correspondentie gewoon was zelf te schrijven en daarin, in die dagen, tijdelijk belemmerd werd door een ongemak aan haar handen, had H.M. er prijs op gesteld een intelligent jongmensch in dienst te nemen, „*assez jeune pour ne pas attacher trop d'importance aux sujets des lettres et des études qu'il aurait à écrire*”.

„De Koningin — zoo schreef Zilcken later in zijn „*Souvenirs**” — dicteerde zoo levendig en vlug, de gedachten vloeiden zoo mild van haar lippen, dat ik soms moeite had haar bij te houden. De brieven liepen over tal van onderwerpen: gedachten over den mensch, over de beschaving, de zedelijke vrijheid, de poëzie in de verschillende landen, over Dante, Tasso, Shakespeare, de Indische poëzie, wijsgeerige gedachten, beoordeelingen van nieuwe werken van Fronde, over Renan, Erasmus, Leibnitz, enz. Meer dan een séance dicteerde H.M. over het toen pas verschenen werk van John Lothrop Motley, het leven en den dood van Oldenbarneveld. Zooals men weet was Koningin Sophie een groote vereerder van den beroemden Amerikaanschen geschiedschrijver, auteur van *The Rise of the Dutch Republic*. Motley was geruimen tijd haar gast op het Huis ten Bosch, waar Chr. Bisschop zijn portret schilderde, dat velen zich zullen herinneren, als een der meesterwerken van den Haagschen schilder.”

In „Het Vaderland” wordt in een ander artikel beschreven hoe Zilcken in 1892 *Paul Verlaine naar ons land deed komen, om lezingen te houden in Den Haag, Leiden en Amsterdam, welke een groot succes waren. Zilcken etste hem en Toorop maakte een teekening, waarnaar Zilcken weer een mooie ets maakte.*

Men weet, dat Verlaine over zijn reis in Nederland een boekje heeft geschreven: *Quinze jours en Hollande*, waarin het geëttte portret van Verlaine door Zilcken is opgenomen. Later heeft Zilcken uitgegeven: *Correspondance et documents inédits relatifs à son livre Quinze jours en Hollande*, met een brief van Stéphane Mallarmé en het portret van Verlaine door Zilcken—Toorop.

En aan den Vlaamschen dichter, *Pol de Mout*, is het volgende, rake portret van Zilcken, uit zijn middelbare jaren, ontleend:

„Lang, schraal, nerveus, opvallend nerveus van beweging en expressie, gesteld op netten, verzorgden, toch gezinszins in 't oog vallenden opschik, met zoo heel niets van een dandy maar met heel veel van den gentleman. Vooral zijn kop was interessant, eer klein dan groot, op een langen gespierden hals, met van achter de pince-nez-glazen scherp toekijkende, doorverschendde oogen”.

Z66 zal menig Hagenaar uit dien tijd zich den hoofden, literairen artist, die Zilcken was, nog levendig herinneren. Den oud-Indiërs deed zijn hoekig profiel soms denken aan een *wajang-poerwo*-figuur.

Mede zij hier herinnerd aan Zilcken's zeer gewaardeerde medewerking aan de „Gazette de Hollande”, bestaande uit een reeks merkwaardige artikelen, als gevolg van een door hem gehouden enquête, bij binnen- en buitenlandse critici, over de kunst in Nederland, bevattende zeer interessante antwoorden, o.a. van C. Lemonnier, Frederic Mistral, Edm. Picard, Em. Verhaeren, Maclair, en van de Nederlanders A. Bredius, Jos. Israëls, H. W. Mesdag, welke hij later in een keurig boekwerkje verenigde.

Terecht merkt dan ook de heer Haaksman op:

„Wie de Hollandsche schildersschool heeft en wien het met onverschillig is, hoe zij in den vreemde beoordeeld wordt, moet dankbaar zijn jegens Zilcken, omdat hij in Fransche, Belgische en Engelsche periodieken onze kunst en haar beoefenaars met gezond oordeel en goeden smaak en op heuschen, waardeerende toon heeft besproken. Met de artisten

van zijn land en van andere landen voerde hij een uitgebreide correspondentie”.

Ook *Rusticus* schrijft in „De Residentiebode” van 6 dezer op waardeerende wijze over hem, wij lezen o.m. het volgende:

„Zilcken heeft vooral naam gemaakt als etser van oorspronkelijk werk en van reproductie-etsen naar anderen, vooral naar de grootmeesters der Haagsche School. Hij heeft heel veel voor den roem van onze kunst in het buitenland gedaan, door er over te schrijven en door het arrangeeren van tentoonstellingen. Maar hij was toch niet alleen een man van de subtiële estoon en -lijn, maar ook een fijn besnaard schilder. Voor zijn latere werken haalde hij de motieven voornamelijk uit Frankrijk en Italië en de oude steden van Noord-Afrika, maar ik herinner mij uit zijn Haagschen tijd, heel mooie slootkantjes, dingen van één en al gevoel en van een bijna onhollandsche gratie. Zilcken had in zich iets van den beschaarden Indië, en van dien fijne cultus leefde er stellig iets in zijn mooie werk. Hij was ook literair heel ontwikkeld en had contact met de tachtigers.

Met Zilcken gaat een heel mooi stuk leven heen”.

Wij zullen zijn nagedachtenis altijd in eere houden. Velen zullen met vreugde vernomen hebben, dat Zilcken nog de laatste hand heeft kunnen leggen aan de bewerking van zijn „Gedenkschriften”, welke dezer dagen zullen uitkomen.

*) Paris, H. Floury, 1900.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

De viering van den Gouden Jaardag der Koningin.

Alle berichten over de viering van den gouden jaardag onzer Koningin stemmen overeen, waar zij spreken van de hartelijke geestdrift, welke allerwege in Ned.-Indië aan den dag trad. Deze dagen hebben aangevoeld hoe in de beste harmonie en verstandhouding alle groepen der gemeenschap deelnamen aan de plechtige en feestelijke viering. Dit alles geschiedde spontaan, zonder dwang of aansporing. Men heeft in bonte mengeling Europeaan en Javaan, Chinees en Ambonnees, Arabier en Maleier, Armeniër en Minahasser tezamen gezien; zij hebben optochten gehouden, zij hebben feesten georganiseerd, zij bevonden zich op dien gedenkwaardigen dag bij honderdduizenden tezamen in de straten van stad en dorp. Zietdaar — aldus *De Loc.* (2/9) — een demonstratie in den hoogsten zin des woords, een spontane, een onwillekeurige, een natuurlijke demonstratie van wat de oversterfende groote meerderheid van alle volksgroepen in deze landen beheerscht: *goede wil, goede trouw en goede geest.*

Wij verwijzen naar *De Loc.* (30/8, blz. 29 „Rond den Troon”; 2/9, blz. 3 „Jaardag der Koningin”) en het *Soer. Hbl.* (2/9, 3de bl. „De Koninginnedag te Soerabaya” en „De Koningin hoort Indië zingen”).

Het lied: Wilhelmus van Nassouwe.

In *De Loc.* (28/8) wijst *ir. C. C. J. Swaan—Koopman* op de diepe beteekenis van het onvergankelijk lied: „Wilhelmus van Nassouwe”, het lied van geloof, vroomheid en vertrouwen. Het Wilhelmus is geen gelegenheidsrijm, de 15 verzen schijnen, ondanks den gedwongen vorm, voort te schrijden als gedreven door een innerlijke noodzakelijkheid. Het lied, met zijn zware, gedragen choraalmuziek, muziek als van koperen trompetten op de stille heide bij zomeravond, het lied heeft ook zelf een stem als een choraalgezang, een stem van een geweldige ingehouden kracht, van een eindeloos vertrouwen en een onwankelbaar geloof, de stem van Prins Willem van Oranje, die weerklonk aan den morgen van ons nationaal volksbestaan, aan het begin van de twee-eenheid Nederland en Oranje, en die is blijven klinken, de eeuwen door, als *de Nederlandsche stem in haar volmaakte uiting.* Er is geen volk ter wereld, dat een volkslied heeft als het onze. Er zijn andere nationale liederen, die muzikaal of litterair goed klinken, maar er is er geen dat en muzikaal, en litterair, en naar den geestelijken inhoud, ook maar eenigermate de hoogte van het Wilhelmus bereikt.

Genève.

Jhr. Mr. B. de Jong van Beek en Donk protesteert in *De Loc.* (29/8, blz. 17) tegen „De behandeling van Koloniale Arbeidsconventies” te Genève. Er zijn 3. i. onvolkomenheden in de voorbereiding en de aanname, er is een ander systeem noodig. Er waren op de 14de internationale arbeidsconferentie ongeveer 100 gedelegeerden, die geen deel van de commissie hadden uitgemaakt, die het instituut van den *gedwongen arbeid* in het geheel niet uit nationale ervaring ken-

„THE COLUMBIA HOUSE”

LAAN VAN MEERDERVOORT 99

TELEFOON 32151

Eenig geautoriseerd speciaal Agentschap voor

Columbia Grafonola's

en Records

in 's-Gravenhage

5333

Catalogi wordt op aanvraag gaarne toegezonden
Zendingen naar Nederlandsch Oost-Indië

nen en die desniettemin toch hun stem moesten uitbrengen over het groote aantal amendementen. Deze spoed-behandeling der conventie in de voltallige zitting van de conferentie is dan ook de groote fout, die de tegenwoordige arbeidsmethode der internationale arbeidsconferentie aankleeft. De artikelen van een conventie worden inderdaad in de laatste dagen der conferentie met een lichtvaardigheid geredigeerd, die ook de meest enthousiaste aanhangers van de internationale sociale wetgeving niet kunnen goedkeuren. De Volkenbond vermijdt die overhaasting door, naast de algemeene Volkenbondsvergadering, bijzondere Volkenbondsconferenties te houden voor het tot stand brengen van speciale conventies, zoals de opiumconventie van 1925. Helaas hebben de leiders van de vakverenigingen der arbeiders als van die der werkgevers een tegenzin tegen het houden van bijzondere conferenties, waarheen dan specialiteiten moeten gezonden worden, wier optreden de leiders der vakverenigingen niet in de hand hebben en die wel eens „domheden” zouden kunnen begaan! Vandaar dat zelfs de eenige soort van bijzondere arbeidsconferenties, die eenige malen gehouden zijn, de zuiver maritieme conferenties, ten doode schijnen te zijn opgeschreven! De kans schijnt dus zeer gering, dat men tot het bijeenroepen van *speciale conferenties voor koloniale kwesties* zal overgaan, waarop de Staten, die geen belangstelling voor de kwestie gevoelen, dan zouden kunnen afwezig blijven, hetgeen stellig de beste oplossing zou zijn! Daarom is het het verkieslijkst, dat zij, die voor de toekomst betere waarborgen willen inzake den ernst, waarmede *koloniale arbeidsconventies* worden redigeerd, hun krachten concentreeren op de poging, om den invloed van de betrekkelijk deskundige commissie van de conferentie tegenover den invloed der gansch ondeskundige voltallige conferentie te versterken. Daarnaast zou men kunnen bepleiten het vooraf houden van *voorbereidende technische conferenties* van vertegenwoordigers van regeeringen, werkgevers en arbeiders van de koloniale mogendheden, met het doel preciese voorstellen omtrent den inhoud eener conventie aan de algemeene arbeidsconferentie voor te leggen. Deze methode is dit jaar voor het eerst toegepast met betrekking tot den arbeidstijd in de steenkolenmijnen en heeft haar goede uitwerking op de debatten ter conferentie, zeker niet geheel en al gemist.

De Loc. schrijft over „Wereldbevolking” (2/9, Jhr. mr. B. de J.), het *Soer. Hbl.* over „Londen” (2/9), „De crisis van het gezag” (3/9), „Duitsland” (6/9, Villanus) en „De Europeanen in Br.-Indië” (6/9), de *Java-Bode* over „Egypte” (4/9, D. Lloyd George), „Australië” (5 en 8/9) en „Br.-Indië” (6/9, 6de bl. Th. Bredelhof), *De Sum. Post* over „Nederland en de communistische actie” (11/9) en „China” (9/9), de *Deli Crt.* over „Bestuur in Congo” (9/9, L. Franck).

Rubberzaken.

De Deli Crt. (8/9) publiceert de gevoerde besprekingen inzake de *rubberrestrictie*, ter gelegenheid van het bezoek van den Gouverneur der Straits Settlements aan onzen Landvoogd. Van de zijde van het Ned.-Indische Gouvernement wenscht men geenerlei stappen te ondernemen; het economisch recht moet zijn loop hebben.

Volgens de *Deli Crt.* (8/9 „De Landvoogd over de rubberrestrictie”) voelt de Overwal zich ten opzichte van Ned.-Indië in staat de malaise tot het uiterste te bekampen; Malakka is niet onderhevig aan zwaren belastingdruk gelijk Ned.-Indië en de immigratie van arbeiders (Chineez en Br.-Indiërs) is vrij en betrekkelijk goedkoop. Tot dien strijd tot het einde zal het nu wel moeten komen; het proces van afslachting der economisch zwakke ondernemingen zal niet af te wenden zijn. Op den duur zal verbetering komen, maar toch niet dan nadat een uiterst pijnlijk proces zal zijn doorgemaakt.

N. h. i. van de *Deli Crt.* (12/9 „De wetenschap en de rubbercultuur”) wordt de Overwal zich ten opzichte van Ned.-Indië in staat de malaise tot het uiterste te bekampen; Malakka is niet onderhevig aan zwaren belastingdruk gelijk Ned.-Indië en de immigratie van arbeiders (Chineez en Br.-Indiërs) is vrij en betrekkelijk goedkoop. Tot dien strijd tot het einde zal het nu wel moeten komen; het proces van afslachting der economisch zwakke ondernemingen zal niet af te wenden zijn. Op den duur zal verbetering komen, maar toch niet dan nadat een uiterst pijnlijk proces zal zijn doorgemaakt.

GEBR. VAN OOSTERHOUT - BREDAGINNEKENSTRAAT 139 — BOSCHSTRAAT 10
TOLBRUGSTRAAT 12 — CERESSTRAAT 30
GINNEKENWEG 138 5291**KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES - FIJNE
VLEESCHWAREN - WIJNEN - ZUIDVRUCHTEN**

vermogen, bestand tegen ziekte. Alle nieuwe aanplanten geschieden thans met geselecteerd materiaal, anders zou men in den concurrentiestrijd reddeloos verloren raken. Ook de bevolkingsrubberplanters gebruiken nu geselecteerd materiaal, dank zij de bemoeienis van de landbouwconsulenten. Dit cloonenmateriaal is grotendeels afkomstig van het proefstation; de ondernemingen hebben het recht het weer te verkopen. Zoo komt het in het bezit van de Inlanders en ook van de ondernemingen van Malakka, Ceylon, Borneo, Liberia en Indo-China. In de Straits is het wetenschappelijk werk nog niet zoover gevorderd als ter Sumatra's Oostkust. De rubber-opbrengst van een geselecteerd aanplant is ruim twee maal zoo groot als van een ongeselecteerd aanplant; de tapkosten gaan hierbij naar beneden, het onderhoud vermindert met de helft en de kosten van bereiding blijven hetzelfde. De kosten van een K.G. onbereide rubber op een geselecteerd aanplant bedragen 25 cent; een K.G. bereide rubber kost 35 cent, een kostprijs, welke de stoutste verwachtingen overtreft en welke een behoorlijke winstmarge laat.

Wij vestigen de aandacht op de *Java-Bode* (5/9 „Br. uit Medan“; 9/9 „Nieuwe theefabriek-Sedep“), het *Bat. Nwsbl.* (4/9, *Mail-editie*, „Versterking“) en *De Loc.* (28/8, blz. 12 „Nigeria-cacao“; 3/9 „Indische Landbouwpolitiek“ te Antwerpen; 5/9, blz. 18 „Suikerzaken“; blz. 29 „Nationale en Internationale Landbouworganisatie“).

Prijzdaling en huishoudelijk budget.

De meeste uitvoerproducten hebben in *Ned.-Indië* het prijsniveau van vóór den oorlog bereikt; ook in den importhandel is het prijsverval aanzienlijk. Van *verlaging der detailprijzen* is nauwelijks sprake, o.a. omdat de kosten van vervoer, verpakking en distributie niet gelijktijdig met de groothandelprijzen dalen. Er bestaat echter onder de detaillisten een al te groote tendenz om door handhaving van het geldende prijsniveau winsten te nemen, welke evenzeer konden worden behaald na verlaging der detailprijzen, welke tot een onmiddellijke vermeerdering van den omzet zal moeten leiden. De detaillisten behooren mede te werken om te trachten de bestaande onderconsumptie te elimineren. De detailprijzen zijn in Indië naar verhouding veel te hoog. *Suiker S. H. S.* wordt door de V. J. P. verkocht tegen f 9.— per 100 K.G.; de langganan vraagt f 0,20 per K.G. Voor *koffie* (robusta van zeer goede kwaliteit) is de marktprijs f 0,38 per K.G.; de winkelprijzen bedragen f 1,50 per K.G. De hoogste notering voor *thee* van de beste kwaliteit is f 1,44 per K.G., terwijl de middenprijs f 0,90 per K.G. bedraagt; in den winkel betaalt men f 2,30 per K.G. Een importeur van *Chianti-wijn* verkocht deze à raison van f 1,25 per flesch aan de detaillisten, welke daarvoor aan hun cliënteel f 3,50 berekenden. Toen protesten van den importeur niet baatten, is hij zelf tot het plaatsen van annonces overgegaan, dat deze wijn voor f 15.— per kist bij hem verkrijgbaar was, met het gevolg, dat de zaken zeer goed gingen. Het *Soer. Hbl.* (3/9, 2de bl.) vraagt zich af, of het nemen van maatregelen, die kunnen voorkomen, dat door een ongemotiveerde prijspolitiek der detaillisten de groothandel in zijn afzet belemmering ondervindt, niet iets is dat in de eerste plaats behoort uit te gaan van den groothandel zelf en de producenten. De suikerfabrieken gaan reeds haar product in standaardverpakking rechtstreeks aan consumenten leveren. Den kleinhandel is een behoorlijk bestaan gegund, doch met het haast klassieke voorbeeld der koffievalorisatie in Brazilië voor ogen — toen men er zelfs toe overging het product te vernietigen om de prijzen op peil te houden — en de hachelijke pogingen tot productie-beperking op allerlei gebied, die thans worden ondernomen, moet men tot de conclusie komen, dat aan ons distributiesysteem iets hapert. Onze levensstandaard is momenteel te hoog. Bij daling der prijzen van de levensmiddelen kunnen ook de loonen successievelijk verlaagd worden, kan allerwegen bezuinigd worden, zullen de begrotingen van het Gouvernement gunstiger uitvallen, en kan de belastingdruk verminderd worden, en daar moet het toch tenslotte naar toe.

Henri Borel vermeldt in zijne wekelijksche „*Haagsche Causerieën*“ (*Soer. Hbl.* 6/9), dat de groente in het Westland weggegooid werd voor het vee, om de prijzen hoog te houden; een groot deel der kersen is dezen zomer in de Betuwe niet eens geplukt, omdat het plukloon er niet uit gehaald kon worden, maar onder de 30 cents (meest 35 à 40) het pond, waren in Den Haag nergens kersen te krijgen.

Het *Soer. Hbl.* (6/9) bevat het „*Soer. Weekoverzicht*“ van Goederen en Effecten.

De Nirom.

De ontwerp-ordonnantie, inzake de concessie aan de N. I. R. O. M. is in den Volksraad met 24 stemmen

vóór en 22 tegen aangenomen. Het *Bat. Nwsbl.* (6/9, *Mail-editie*, 2de bl.) ziet het beginsel van den neutralen radio-omroep thans veilig gesteld. Thans wordt niet uitgesloten de omroep van cultuur-uitingen van religieuze aard, maar *propaganda* in den omroep is uitgeschakeld.

Het voor en tegen van het onderhavige voorstel is in den Volksraad zoo van alle kanten bekeken, dat de *Java-Bode* (6/9) er niets aan toe te voegen heeft. Het is haar opgevallen, dat van het publiek geen directe beweging voor of tegen is uitgegaan. De zender is reeds in Indië, maar het opstellen en alles wat daar aan vast zit, eischt nog ruim een jaar tijd. Wordt eindelijk rondgezonden, dan zal wel te constateeren zijn, dat de felle voorstanders zich iets teleurgesteld toonen, terwijl de tegenstanders tot de ontdekkings komen, dat zij hun bezwaren wel heel breed hebben uitgemeten.

**II. Uit de Inheemsche en
Maleisch-Chineesche pers.**

Padoman van 10 Juli vindt dat in de jongste rede van den Landvoogd het enthousiasme gemist werd dat men in de rede bij de aanvaarding van zijn waardigheid vier en een half jaar geleden vond. Het enthousiasme is in de periode 1925 tot '30 langzamerhand verdwenen, hetgeen aan de Europeesche pers de mening ontlokt heeft, dat de G.G. zich bewust geworden is van de verhoudingen in deze koloniën. De rede van '25, welke den nationalist als muziek in de ooren klonk, werd gevolgd door daden die de nationalist er aan herinneren, dat zij zich niet te gauw moeten blij maken en liever op de komende dingen moeten wachten. Wat de vertrouwenspolitiek betreft, die heeft tot resultaat, dat de blanke pers zich druk maakt telkens wanneer iets gebeurt dat geweten zou kunnen worden aan het feit dat de nationalist nog geen vertrouwen in de Regeering stellen. De nationalist stellen hier tegenover dat zij ten volle vertrouwen in de goede bedoelingen van den Landvoogd, doch, waar het gaat om de belangen van hun vaderland, zij, om van richting te veranderen, eerst zullen afwachten of het nieuwe beleid wel standvastig is. Wat naar buiten is getreden geeft de overtuiging dat de vertrouwenspolitiek zich niet kan staande houden, omdat zij tegenover de reactie staat. Dezen toestand wijten wij den Landvoogd niet, integendeel, wij blijven ten volle de verheven bedoelingen van Z.E. waardeeren en zullen nooit vergeten dat Z.E. iemand is met scherpzinnigheid en liefde voor het Indonesische volk. Maar men moet het ons niet kwalijk nemen als wij voor het veranderen van richting den goeden tijd afwachten.

Ter verklaring van de beteekenis van liquidatiepolitiek, haalt *Tabrani* in de *Revue Politik* met instemming de door den heer Stokvis aan het begrip gegeven definitie aan. De liquidatiepolitiek zou, volgens dezen beteekenen: de som van alle maatregelen om uit een moeilijke positie te komen. Die moeilijke positie zou dan t.a.v. Indië zitten in de verhouding tusschen Nederland en Indië. De Nederlandsche sociaal-democraten zien zich wel verplicht Indonesië als een nalatenschap van hunne voorouders te aanvaarden, maar zijn er niettemin van overtuigd, dat die erfenis op onrechtmatige wijze werd verkregen. Daarom moet die verhouding worden opgeheven en streven de soc.-democraten er naar „het vreemd gezag overbodig te maken“. Hoe moeten we nu tegenover die liquidatiepolitiek staan? De strijdmethode van de S. D. A. P. is voor een volk dat voor zijn vrijheid strijdt, stellig verwerpelijk, hetgeen de sociaal-democraten zelf ook toegeven. Klassenstrijd moeten wij hier niet voeren; die is gevaarlijk voor de nationale eenheid. Hier is alleen plaats voor een nationalen strijd en aller streven is gericht op een Indonesia Merdeka. De verwerping van den klassenstrijd onthefte ons echter niet van de noodzakelijkheid om de liquidatiepolitiek van de S. D. A. P. te steunen. In onze parlementairen, doch radicalen nationalen strijd hebben we hun politiek noodig.

De redactie van de *Bintang Timoer* wijst in het nummer van 26 Juli op het gevaar voor de persvrijheid, verscholen in het regeeringsantwoord op den in de algemeene beschouwingen door den heer Fruin geuiten wensch om de Inlandsche pers te muilkorven: „Het vraagstuk van maatregelen tot persbreiding, welke uiteraard niet uitsluitend tegen de inheemsche pers gericht zouden zijn, is nog in overweging.“

Voor iemand die in de laatste tien jaren in de journalistiek is geweest, is het geen vreemd iets meer, dat van Europeesche zijde sterke pressie wordt uitgeoefend om de Inlandsche pers den muilkorf aan te doen. De redactie herinnert zich nog een gedachtewisseling over dergelijke maatregelen, welke zij een tijd geleden met een hoofdamtenaar op haar kantoor had. Nu komt er weer zoo iets. De redactie erkent dat de persvrijheid hier wel wat groot is, doch vraagt zich af of er niet voldoende strafwetartikelen voor bestaan. Mr. Fruin denkt bij alles slechts aan de stem der Inlandsche pers en hij vergeet dat 99 pct. der krasse artikelen in de Maleische bladen en 90 pct. der persdelicten, slechts *replik* zijn op de voor Inlanders hatelijke uitingen in de

Europeesche pers. Als Mr. Fruin vrede zien wil, doet hij beter met de hand in eigen boezem te steken, evenals de „Locomotief“ gedaan heeft met te verklaren, dat de toon der Europeesche pers nog meer beheerscht behoort te wezen dan die der Inlandsche. Over het algemeen heeft de redactie geen bezwaar tegen de verscherping van het persstoezicht, omdat het toch alleen de „stoute“ bladen zijn, die tegen het net loopen, doch er is een vrees die haar er toe brengt tóch bezwaar daartegen te hebben, nl. de vrees, dat in de practijk de Inlandsche pers er het meest onder te lijden zal hebben. Dit komt door het verschil in rechtspraak: de Inlandsche pers komt voor den Landraad, de Europeesche voor den Raad van Justitie.

In de *Bintang Timoer* van 28 Juli zegt de redactie dat de consequente houding der Regeering, blijkende uit de rede van haren vertegenwoordiger in den Volksraad tegenover de Vaderlandsche Club, logisch in verband met haar houding tegenover de radicale Inheemsche nationalist, heel de rechtsche Europeesche pers zoo boos gemaakt heeft, dat zij de scherpste woorden liet hooren. De red. zegt inderdaad te moeten toegeven, dat de door de Regeering tegenover den voorvechter der V. C. gebruikte rotting een harde is geweest, zoodat de positie van die club gelijk is geworden aan die van de P. N. I. Nog nooit hebben de „Koloniaal Hollanders“ op een dergelijke wijze de rotan gevoeld, gehanteerd door een regeering van eigen rasgenooten. De bron van alle geschil is, naar de red. meent, de omstandigheid dat de V. C. wenscht dat deze Regeering een echte *Nederlandsche* regeering is, dus in alles dat merk draagt, terwijl de huidige Ind. Regeering onder leiding van jhr. de Graeff, handelt als Indische Regeering, d.i. de belangen van de Indische gemeenschap op het oog heeft, waarin niet alleen de belangen der V. C.-leden begrepen zijn, doch ook die der Indo's, der Chineezers en der Inlanders; zij staat daarbij boven alle partijen. Nu heeft gelukkig dat standpunt der Regeering den druk der Vaderlanders kunnen weerstaan. Wat zullen de inheemschen doen? Ook al zijn wij het niet met alles eens, zegt de red. aan het slot, wat tegenover ons gedaan wordt en wat wij van het regiem de Graeff gekregen hebben, toch moeten wij niet blind blijven voor het vele goede en daarom moeten wij het begrijpen en er naar streven der Regeering geen last meer te bezorgen nu zij reeds last ondervindt van de V. C. Hoogere politiek is het, om iets van waarde te waardeeren en het goede oogmerk te onderkennen. Waar de Regeering de handen vol heeft met de Vad. Club, behooren alle nationalist in en buiten den Volksraad als één man achter haar te staan.

Volgens de *Sipatahoenan* van 31 Juli hebben de voormannen van het Indo-Europ. Verbond in den Volksraad herhaaldelijk aangedrongen op de toekenning van bezitsrechten op den grond aan Indo-Europeanen. De heer Beets vertolkte dezen wensch, er op wijzende, dat Indië voor de Indo's hun vaderland is en zij derhalve evenals de inheemsche bevolking recht hebben op den grond. De preciaire positie waarin zij thans tengevolge van de toenemende concurrentie der inheemsche werkkrachten op de arbeidsmarkt verkeerden, zou hun aanspraak op den grond des te meer billijken. De heer Stokvis wees er toen o.m. op, dat de Indo's ondanks alles tot de overheerschers behooren en als zoodanig rechten hebben, welke de inheemschen niet bezitten. In verband met de grondkwestie wees de heer Stokvis nog op den z.g. klein-landbouw voor Europeesche paupers. Niemand zal de heer Beets tegenspreken, als hij beweert dat de Indo's zich hier geen vreemden gevoelen, maar we mogen niet vergeten dat zij ook de voordeelen van de overheerschers hebben. Hun onderwijsbelangen zijn beter behartigd dan die van de Inlanders. Zoo is het ook met betrekking tot de bezoldigingsstarieven.

De heer de Hoog heeft, zoo gaat het blad voort, in zijn rede, waarin hij om toekenning van grond aan de Indo's vroeg, er o.m. op gewezen, dat bij een eventuele inwilliging van zijn verzoek geen reden zou bestaan voor de vrees dat de inheemsche landbouwers van hun akkers worden verdrongen. Tegenover het aantal inwoners van Indië is het aantal Indo's heel gering. Het blad erkent de juistheid van die bewering, maar laat er dadelijk op volgen, dat het in deze kwestie om heel andere factoren gaat.

Men dient in de eerste plaats de zwakke financiële draagkracht van de bevolking in aanmerking te nemen. Voorts zouden straks, wanneer eenmaal gronden aan Indo's zijn afgestaan, ook Chineezers, Japanners, e.a., die hier te lande zijn geboren en hier blijven, gelijke aanspraken maken. Wanneer zoodaorts tot dusver alleen de Inheemschen het uitsluitend bezit van den grond hebben, dan is hier geen sprake van een bevoorrechtiging van deze bevolkingsgroep boven de andere, zoodaorts vaak bevoorrecht wordt. Hier kan alleen sprake zijn van een bescherming. Is het billijk en rechtvaardig de onontwikkelde Inheemsche analphabeten dezen sociaal-strijd te laten aanbinden tegen de ontwikkelde en geschoolde Indo's?

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redactie van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouweekblad voor N.-I.

van 30 Aug. no. 9: Het Were-Stanton plan. Tot herstel der rubbermarkt. (Volgens de "Staats Times" een ontwerp van de heeren Were en Stanton op Malakka, hierop neerkomende, dat een dusdanig aantal ondernemingen gesloten worden, dat daardoor de rubberaanvoer voor de wereldmarkt met 200.000 ton vermindert. Deze ondernemingen zouden dan een soort schadeloosstelling ontvangen, waardoor de middelen moeten gevonden worden uit een uitvoerrecht, „tax”, te heffen door betrokken gouvernemenen van de producties (exporten) van de in exploitatie blijvende aanplantingen). — Pulp uit rubberboomen. Voor de papierindustrie. — Landbouwbelasting.

No. 10 van 6 Sept.: Een bezuinigings-grondbecker (Momordica charantia, behoorend tot de familie der Cucurbitaceën. Dus geen Leguminose. In den volksmond „Paria” genoemd. De heer Nieuwpoort op de onderneming Warnasarie te Bandjar heeft daarmee veel succes geogst). — De Boschtap, door Jules Bosch. — Het valorisatie-idee Van der Tas. — De Japansche rubberindustrie. Groote expansie verwacht. — De wereld-cacaohandel (Het Britsch imperium brengt meer dan de helft van de wereldcacaobehoeftte voort). — Ervaringen met vocht verstuivingsinstallaties in sorteerruimten in Deli in 1930 (Vlugschrift van het Deli Proefstation). — Over de bereiding van tabaksasch, door drs. P. A. Rowaan (vlugschrift Deli Proefstation).

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 9 van 1 Sept. Fonds ter bevordering der Geneeskundige wetenschappen in N.-I. (Stichtingsacte van 23 April 1930). Agglutinatiereacties na enting met Cholera-Typhusvaccin, door dr. R. Franssen. — Raskruising op Java, door dr. P. K. Roest. (Het onderzoek werd verricht bij de gezinnen, gevormd door Europeesche militairen en Inheemsche vrouwen in de garnizoenen van Bandoeng en Tjimahi). — Over het voorkomen van de ziekte van Weil op Banka, door dr. I. A. Fisher. — De huid als afweerorgaan (tegen intoxicaties en infecties), door H. Kellermann Deibel. — Abnormale beginsymptomen van croupeuze pneumonie, door dr. R. Huisman. — Het geslacht Taeniorhynchus (Arribalaga) in Ned. Oost Indië, door J. Bonne-Wepster. (Zij zijn overbrengers van de Filaria Malayi. Talrijke teekeningen verduidelijken het artikel).

De Indische Gids.

Octoberaflevering. Méér economie en minder politiek, door dr. H. G. Heyting (schrijver wijst op vier centra van actie: de vereeniging Moehammadijah, De Indonesische Studieclub, De onderwijsstichting Tamansiswa, de vereenigingen Boedi Oetomo en Pasoedan en voorts op de Partai Nasional Indonesia, de Pergoeroean rajat (oorspronkelijk een volksuniversiteit), talrijke coöperatieve instellingen, de vereenigingen in een federatie samengebracht om de positie der vrouw te verbeteren en verscheiden vereenigingen tot doel hebbend de bevordering van inheemsche kunst, dans, zang en gamalanmuziek). — Veranderingen bij den Inlandschen Landbouw, door C. J. van Bylert. — Herman Willem Daendels, Gouv.-Gen. ter kuste van Guinea 1816-1818, door dr. W. J. Koppius (Daendels ging op 50-jarigen leeftijd daarheen om De Veer op te volgen, die in Suriname was benoemd en die, evenals Doeff op Decima, op de forten in den Franschen tijd de driekleur niet had neergehaald). — Het belang der psychologie voor koloniale wetenschappen, door mr. drs. P. A. F. Blom.

De Indische Mercur

van 8 Oct. no. 41: Eenige opmerkingen naar aanleiding van de rubbercrisis, door ir. J. G. Fol (schrijver behandelt de twee voorstellen, n.l.: de onttrekking al of niet gecombineerd met restrictie- of valorisatiemaatregelen aan de aanzienlijke wereldvoorraden; het 2de voorstel in Humfeld's Financier no 56 van 19 Juli, dat beoogt het uitloven van een flinke premie voor proeven welke er in zouden slagen het verbruik aanmerkelijk te vergrooten, voor welk plan de Rubber Growers' Association te Londen in 1919 reeds £ 10.000 aan prijzen beschikbaar stelde).

De Indische Post

Uit nr. 27 van 13 Sept.: De Dissonant der Indische Oranjedagen. (Het betreft hier de onthouding van de Indische regeering van de deel-

neming aan eenige feestviering buiten het bestaande protocol. De redactie eindigt met:

„De Nederlanders, die in Nederlandsch-Indië komen, zijn niet allen intellectueele of politieke hoogvliegers, maar zij zijn niet doof en blind en zij merken allen, dat zij hier iets moeten aanvaarden, dat zij als rechtgeaarde Nederlanders niet kunnen en niet willen aanvaarden. Zij beleven hier dingen (het verwijderen van een Nederlandschen vlag uit de vergaderzaal van een Provincialen Raad, uitingen van hoon als een bepaalde groep het Wilhelmus zingt), welke hun tegen de borst stuiten. Zij merken, dat zelfs een gematigd Nederlandsch nationalisme door niet-socialistische Nederlanders hier wordt veracht en bespot en wordt beschouwd als een ongepastheid. Zij dragen dat, zoo goed en zookwaad als het gaat.

Maar dan te merken, dat zij hun nationale feestdagen nog niet eens kunnen vieren samen en in volle harmonie met de Regeering, welke toch ook uit Nederlanders bestaat, is meer dan zij verdragen kunnen.”

De Indische Verlofganger

van 3 Oct. no. 9 bevat eer artikel van S. Kalff: De geest van Multatuli, die 19 Febr. 1887 stierf. A. Weruméus Buning schrijft over Marine-correspondentie in den ouden tijd.

Inter-Ocean.

Septembernummer: Anak Krakatau in its Third Year, viewed from the air bij R. P. Anderson. — Fueds and Combats. A Javanes Duel. — A Pleasure Palace of Olden days. — A Duck Shoot in the Never-Never, door R. Cardwell. — British and the Netherlands East Indies, their Similarities and Divergencies, door H. J. Bridge. — The Rainbow's End, door B. Kelly.

Landbouw

No. 12 van Juni: Een en ander omtrent de voedingswaarde van rijst en maïs, door dr. W. F. Donath. — Bevolkingscultuur van handelsgewassen en rijstvoorziening in de buitengewesten, door A. Luytjes en ir. G. Tergast. — Kwaliteitsverbetering van Palembangse Robustakoffie, door ir. G. Tergast.

Landbouw en Veeveelt

Nr. 5 van 5 Sept.: De paardestal in Indië II, door dr. J. Merkens. — De Indische voedermiddelen VI, door dr. J. Merkens. — Op Java in 't wild levende duiven I, door J. Broers.

Mededeelingen van „De Handelsvereeniging te Medan”

No. 16 van 31 Aug.: De palmoliecultuur in Malakka. (De voortbrenging en uitvoer neemt in een snel tempo toe).

Oedaya.

Septembernummer: Inheemsch personeel bij de Europeesche cultuurbedrijven in Indonesië, door C. M. Hamaker Sr. — Een beroep op den ksatria-geest van het Javaansche volk, door Rn. Ms. Noto Soeroto.

Orgaan van den Ned. Ind. Officiersvereeniging.

Uit nr. 8 van Augustus: Amerika en de Negerbevolking (vervolg en slot). — De inrichting van regeering en bestuur van Indië en meer in het bijzonder van Java. — Een en ander over de historische wording van de maatschappelijke en staatsrechtelijke verhoudingen in Ned.-Indië, door H. F. Aukes met naschrift van Ch. Kiës.

De Planter

16 Sept. no. 466: Het voor-ontwerp voor een W. O. R. in Ned.-Indië (wettelijke ongevalregelning).

Alvorens de voornaamste punten uit dat voorontwerp worden behandeld, wordt eerst een uiteenzetting gegeven, van wat er aan doel en hoofdbeginsel der sociale verzekering ten grondslag ligt.

Het hoofdbeginsel, dat aan de tegenwoordige sociale verzekeringswetten ten grondslag ligt, vindt men in de leer van het „risque professionnel”.

Belangrijke punten zijn hierin, dat de verzekering tegen ongevallen onder de noodzakelijke productiekosten moeten worden gerekend; aan den anderen kant bestaat slechts aanspraak op schadeloosstelling ingeval er een aanwijsbaar oorzakelijk verband is met de bedrijfsuitoefening.

De Rijkseenheid

van 8 Oct. nr. 2: Het eerste lustrum van de Indologische Faculteit te Utrecht (7 Oct. 1925 opgericht). — Industrialisatie van Indië, door H. A. Ritter. (naar aanleiding van twee artikelen in het Haagsch Maandblad van 1926, door ir. J. van der Waerden).

De Tropische Natuur

Septembernummer: Vogelbloemen, door D. v. L.

Verlofgangers!

Bij Uw vestiging in den haag zoekt gij voor uw kinderen natuurlijk een school voor

handels- en kantooropleiding.

de eenige daarvoor aangewezen scholen zijn de sinds dertig jaar bestaande 5537

haniascholen

a. regentesselaan 325-327.

tel. 32456

c. laan van meerdervoort 870.

tel. 39451

spreekuur: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9.30-11.30, van 1.30-3.30 en van 7-9 uur.

(IV. Eranthemum hypocrateriforme R. Br. — Over het optrekken van het broed der zoetwaterpalmingen, door H. C. Delsman. — Over eieren van varanus salvator en van python curtus, door J. G. v. d. Meer Mohr.

Tropisch Nederland.

Afl. 12 van 6 Oct.: Over den dienst der volksgezondheid, door Zwerver. — De zending en de beschaving in Indië XII, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis. — Van natuur tot cultuur, door dr. Z. Kamerling. VII. — De Kasoemba of saffloer, een plant met een glorieus verleden.

Het Vaderland

In het avondblad A van 8 Oct. zet de heer Tj. Pyttersen zijn artikel voort: Mijlpalen in onzen kolonialen landbouw. Moderne productie. Wat in Suriname noodig is.

BOEKENSCHOUW.

Van de N.V. Versluys' Uitgevers-Maatschappij Amsterdam, ontvingen wij voor de leeszaal een: Eenvoudig leerboekje voor de geschiedenis en Aardrijkskunde van China, ten dienste van de Hollandsch-Chineesche scholen in Ned.-Indië, door P. Lok en W. Schmidt.

De schrijfwijze van de daarin voorkomende namen is gecontroleerd door den heer prof. dr. J. J. L. Duyventak.

In een 14-tal opstellen geven schr. een duidelijk overzicht van China, zijn bevolking en geschiedenis van de oudste tijden af tot heden, gevolgd door een hoofdstuk Aardrijkskunde in 10 lessen. Het werkje, waarvan de aanschaffing zeer aan te bevelen is, kost f 0.75.

Suriname

„De West” van 29 Aug. schrijft:

„Woensdag vertrok van hier het s.s. Grandon met 4126 ton bauxiet van Moengo, bestemd voor New Orleans.

Dit is niet alleen de grootste bauxietverscheeping tot dusverre, maar ook, voor zoover men kan nagaan, de grootste verscheeping die ooit met een enkel schip van Suriname plaats vond.

Ook het s.s. Prins Frederik Hendrik vertrekt heden naar Europa met volle lading van West-Indië. Aan die lading droeg Suriname o.m. bij: tienduizend zakken suiker, 236 ton hout, 2500 balen koffie, enz.”

★

Wij lezen in „De West” van 12 Sept.:

„Bedriegen de voortekenen niet, dan zullen wij — naast de boring in Nickerie, welke halverwege gestaakt werd, doch vermoedelijk hervat zal worden — een tweede boring naar aardolie zien plaats vinden in zee, op de Surinaamsche kust.

Het Gouvernements Advertentieblad van heden bevat het volgende bericht:

Aan S. M. Filipovich is voor één jaar en zes maanden vergunning verleend tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van petroleum in of op een terrein, vermoedelijk groot 37000 H.A., deel uitmakende van den Atlantischen Oceaan.”

★

Hetzelfde blad schrijft:

„Dr. H. M. A. Krause, een der leden van de Duitsche expeditie welke eenige jaren geleden een bezoek bracht aan de kolonie, om cultuurmogelijkheden na te gaan, is met het s.s. Cottica in de kolonie teruggekeerd voor een kort bezoek.

De heer Krause is directeur van de N.V. Cultuur

Mij. Waterland, te Amsterdam, welke de laatste jaren de oude plantage Waterland weder in exploitatie brengt.

Hoewel op dit oogenblik de koffieprijsen verre van schitterend zijn, heeft deze onderneming vertrouwen in de toekomst dier cultuur en zal zij dan ook de zaken niet alleen voortzetten, maar, zoo mogelijk, zelfs uitbreiden.

Dr. Krause vertrekt weder eind October, ten einde verslag uit te brengen aan commissarissen."

„De West” van 16 Sept. schrijft:

„De eerste vrije Javaansche immigranten zijn Zondag per s.s. Djember hier aangekomen, daags daarna afgehaald door den gouverneur, den agent-generaal en andere autoriteiten. Het geheel maakt een gemengden indruk, ook omdat de immigranten van de gelegenheid hebben gebruik gemaakt, om enkele familieleden mede te nemen, waaronder enkele oudere vrouwen. Minder gelukkig lijkt het ons, dat er ook oud-contractanten van Sumatra bij zijn, waaronder soms onguere elementen worden aangevonden. Voor een beslist oordeel omtrent het gehalte van dit eerste transport is echter de tijd nog niet gekomen.

Aangevoerd zijn 521 zielen, ongeveer 150 gezinnen, met iets meer vrouwen dan mannen. Onderweg overleden een man en drie kleine kinderen, terwijl vier geboorten plaats vonden. Het gedrag op reis was uitstekend.

De Djember is weer vertrokken naar New-York en wordt in de tweede helft van October hier terugverwacht om repatrierende immigranten af te halen voor Java."

★★

Naar „de West” verneemt, zal de Kon. Ned. Stoomboot Mij. niet, zooals het gerucht wilde, haar driewekelijkschen dienst in een tweewekelijkschen omzetten. Wel is een wijziging in het vaarplan op komst. Enkele keeren (om de vijf booten) zal er een boot varen met 14 dagen tusschenpoos en de vertrekdag van Amsterdam zal met ingang van Dinsdag 21 October gesteld worden op Dinsdag in plaats van Vrijdags. Daardoor zullen de booten als regel Donderdags te Paramaribo aankomen en Zaterdag de reis naar New York voortzetten.

De booten van de Colon Line, die nu een enkelen keer met een tusschentijd van drie weken varen, zullen voortaan geregeld om de twee weken varen.

★★

In „De Telegraaf” van 9 October, vierde avondblad, een interessante beschouwing over „Suriname's grenzen”.

„De reis, die de heeren D. J. de Vries, chef der Afdeling Buitenland van de K. L. M. en U. F. M. Dellaert, havenmeester van Schiphol, in opdracht van het Ministerie van Koloniën door de West zullen doen, zal er o.a. naar men mag hopen, belangrijk toe bijdragen, om een reeds lang hangende kwestie tot oplossing te brengen. Een der punten van de opdracht der beide heeren toch is, den Gouverneur van Suriname van advies te dienen inzake het vaststellen van de grenzen met behulp van vliegtuigen."

Voorloopig kan hier alleen sprake zijn van de afbakening van de grens tusschen Suriname en Brazilië, welke grens reeds bij tractaat is vastgesteld. Met Suriname's oost- en westgrens zijn wij nog zover niet.

De schrijver merkt — wat de Oostelijke grens betreft — op dat nog niet is uitgemaakt, welke van de twee bronrivieren van de Lawa als „hoofd-rivier” is te beschouwen. Het is o.i. nog de vraag of (in verband met de overwegingen, die tot grondslag hebben gediend van de aanwijzing door den Czaar van Rusland van de Lawa als grensrivier) de aardrijkskundige vraag den doorslag zal geven.

Aan de Westzijde van Suriname daarentegen is het een zuivere aardrijkskundige kwestie.

Aan de afbakening dezer beide grenzen zal de regeling bij tractaat moeten voorafgaan.

★★

De lezers van „De West-Indische Gids” weten dat de heer Pyttersen herhaalde malen de noodzakelijkheid heeft aangetoond van de vervanging van menselijke kracht door machines bij den landbouw, in het bijzonder in een land dat gebrek heeft aan landbouwers, die er van verre heengevoerd moeten worden.

In een artikel in „Het Vaderland” van 8 October — het eerste deel verscheen in het nummer van 11 September — zet de heer Pyttersen dit nog eens duidelijk en krachtig uiteen.

Wij citeeren het volgede uit het betoog: „De landbouwtechniek, welke nog in haar kinderschoenen staat, opent voor verschillende wereldstreken groote perspectieven en begint haar schaduw

reeds te werpen op de dichtbevolkte productie landen, ook al heeft men daar somtijds de beschikking over goedkoopere handenarbeid.

De nieuwe tijd met zijn nieuwe mogelijkheden doet ons dunbevolkte gunstige cultuurstreken anders zien dan tot heden. De strijd tusschen de machine en den goedkoopere koolie begint op verschillende punten aan te vangen en deze zal ten slotte eindigen ten gunste der machine. Een Fransch blad schreef korten tijd geleden: „Remplacer le coolie par le machine, telle doit être la devise de demain”.

Ingediend is een wetsontwerp tot voorziening in de behoefte aan kasgeld voor den Surinaamschen dienst hier te lande gedurende de jaren 1931, 1932 en 1933. De hierbij voorgestelde regeling is dezelfde als die, welke voor de jaren 1928, 1929 en 1930 werd vastgesteld bij de wet van 30 Dec. 1927 (Stbl. 435). Wanneer zich daartoe een geschikte gelegenheid voordoet, zal tot consolideering, voor zooveel noodig, van de vlottende schuld van Suriname, geheel of gedeeltelijk worden overgegaan.

Curaçao

Burgerpolitie.

Er zijn nog altijd menschen op Curaçao, die als in koor maar roepen: Curaçao heeft burgerpolitie noodig!

Mogen wij dien wensch eens ontleden? Dan vooreerst de vraag: Welke burgerpolitie? Toch zeker niet die, welke men op Curaçao gehad heeft, en kent. Wij vreezen hier geen tegenspraak. En daaruit trekken wij deze slotsom: Men wenscht op Curaçao iets, dat men niet kent. Niettemin kan het iets goeds zijn. Zelfs twijfelen wij daaraan niet. Maar als de autoriteiten, die het te zeggen hebben, beslissen: er zal komen militaire politie, dan moeten degenen, die het „beter” weten, de voortreffelijkheid aantoonen van de door hen gewenschte burgerpolitie boven een militaire politie. Dat betoog is tot heden niet geleverd. Wel hoort men zoo af en toe eens iets, dat op een argument lijkt. O.a. dit: een burgerpolitie zal meer voeling zoeken met de bevolking. Wij vragen: Is het waar? en: zou het een voordeel zijn? Om met het laatste te beginnen, wij meenen, dat de politie steeds in haar aanraking met de burgerij — in zondeerheid met het gedeelte, dat tot haar eigen volksklasse behoort — de grootste omzichtigheid heeft in acht te nemen, omdat zij ieder oogenschijnlijk kan geroepen worden, om tegenover leden van die burgerij op te treden. Dat heeft de politie met de justitie gemeen. Nu zijn ongetwijfeld politie en justitie niet buiten de maatschappij geplaatst, en moeten beiden weten wat er in de maatschappij leeft, maar het zal niet ontkend worden, dat de aanraking met de maatschappij de grootste takt vereischt. Deze materie is slechts voor een zeer klein gedeelte en slechts zeer in het algemeen aan regels te binden, het grootste deel moet worden overgelaten aan persoonlijk inzicht en aan persoonlijke wijsheid.

Waarom zouden de vereischte hoedanigheden eerder gevonden worden bij een burgerpolitie-man dan bij een militair-politieman? Staat in Nederland de burgerpolitie boven maréchaussee en militaire politie? Staat men zich op Curaçao niet blind op het burger en op het militair? Wij hebben hooren zeggen: een burgerpolitieagent zal weten van geven en nemen, een militair-politieagent kent geen pardon. Wij vragen weer: Waarom? en dit: moeten het „geven en nemen”, als daarvan sprake mag zijn, niet aan de hogere politiemannen worden overgelaten en heeft ooit iemand — behalve schrijver dezes en een enkel kamerlid — in het openbaar bepleit de afschaffing van het burgerhoofd der geheele politie? Laat men toch eens duidelijk zeggen, als men het weet, wat het verschil is in geschiktheid tusschen de Nederlandsche burgerpolitie en de maréchaussee en militaire politie, want daaruit zal men toch moeten recruteeren voor de politietak op Curaçao. Beiden zullen een vooropleiding noodig hebben, en die vooropleiding zal voor beiden dezelfde moeten zijn.

Maar dan het militair karakter van het corps! Ook al een bezwaar, dat men vreest. Echter: is er niet en moet er niet zijn een groote verwantschap in inrichting tusschen beide corpsen?

Dit raakt iets anders. Men wil niet op Curaçao, en vooral in den Kolonialen Raad niet, dat met de politiedienst een organisatie belast wordt, waarover men geen zeggenschap heeft. Wat den geldelijken kant van deze zaak betreft, waarmee de inrichting der politie in verband kan staan, de militaire uitgaven komen inderdaad ten laste van het moederland, maar ook zonder dezen wensch zal misschien de tijd niet ver zijn, dat de koloniale begrooing ook met deze uitgaven bezwaard wordt.

Wat betreft de wijze, waarop de politie haar taak vervult, staan den Kolonialen Raad geen minder middelen ten dienste dan ten aanzien van alle andere ambtenaren.

Wij zullen het op prijs stellen, wanneer lezers, hier of ginds, die onze beschouwingen niet deelen, er de hunne tegenover stellen. Waarom zou deze zaak niet eens worden uitgepraat? Maar dan met argumenten!

„De joodsche smid”.

„Hoe de praatjes in de wereld komen”, hadden wij ook hierboven kunnen zetten. In de rechtszaal bij het proces-Borren zaten wij niet ver van de pers, en wij zagen, dat zij opschreef, wat wij ook meenden te verstaan, dat de advocaat-fiscaal hulde bracht aan „den joodschen smid” en aan den havenmeester, die het vertrek van de *Maracaibo* hadden gesaboteerd. Wij begrepen niet, wie die joodsche smid kon geweest zijn, omdat wij in het algemeen nooit van zulk een handwerksman op Curaçao gehoord hadden, en ook in het verhaal van het gebeurde nimmer gelezen hadden van hem. Nu is de N. R. Ct. op de gedachte gekomen, dien smid en den havenmeester in het bijzonder te laten huldigen door de regering, en dit heeft tot de ontdekking van den joodschen smid geleid. De advocaat-fiscaal, blijkbaar ingenomen met dit denkbeeld, heeft in een ingezonden stuk in hetzelfde blad het incognito van den smid opgeheven, en nu blijkt hij geen joodsche smid maar de loods Smit geweest te zijn. Behalve dezen was in het requisitoir de havenmeester Gauw, de loods Zilverchoon, de sergeant Van der Mark en de brigadier De Vries geroemd.

De vergissing is niet onvermakelijk. Maar heeft ook de advocaat-fiscaal zich niet vergist, toen hij het verzet in den Kolonialen raad in het bijzonder weet aan de oude kolonisten en de vele Israëlieten, die in de sociëteit den baas spelen, en niet wilden, dat de politiemacht in handen van kapitein Borren zou komen? Wij

Geld verdienen op een wijze, waarmede gij uw karakter — of dat van anderen — doet verloren gaan, leidt tenslotte naar den afgrond. (De Zakenwereld).

KAWEE'TJES

DEN HAAG

J. v. d. PUTTEN - Boreelstraat 18 - DEN HAAG
MODES, JAPONNEN EN
MANTELS NAAR MAAT 5249

JUDELS
PATISSIER
ERNATAART
ALLÉÉN 5360
FRED. HENDRIKLAAN 189 — TELEFOON 54780

Het adres voor Bandages, Breukbanden, Elastieken Kousen enz. enz. is
Maison „SANTÉ” 5562
SPUI 181a, DEN HAAG — Telefoon 80557

HET BEST GESORTEERD SIGAREN MAGAZIJN IS

GROOTE MARKTSTRAAT 37 — DEN HAAG

INSTITUUT HANSA, PEDICURE D.pl.
Aanbevolen door Doktoren.
HARSTENHOEKSTRAAT 31. TEL. 52764.
GEVESTIGD SINDS 1922. 5532

„De Vier Jaargetijden”
Valeriusstraat 80, Den Haag
- Specialiteit Indische Uitzetten -
5445

GEOPEND: een HEERENKAPPERSZAAK,
naar de eischen des tijds ingericht en voldoende aan de modernste voorwaarden van hygiëne. 5530
HENDRIK COERS, Korte Poten no. 38, Den Haag.
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.

VERLOFGANGERS.

Bij vestiging in Duinoord, koopt dan Uw VISCH bij
P. v. VOSSOLE-PLUGGE
Lijsterbesplein 5, Den Haag. — Telefoon 90757.
Gebakken Visch, WARM thuisbezorgd. 5560

Gereserveerd voor: 5255
Firma L. PLEJSIER,
Sigarenmagazijn „Cosmopolité”
Rijswijksche weg 588, Den Haag.

DAMESSTOFFEN
ZOOVEL
VOOR DE TROPEN
ALS VOOR HOLLAND

BOTHE
Keesstraat 21 Den Haag
STALEN WORDEN TEN
SPOEDIGSTE OP AANVRAGE
FRANCO GEZONDEN
DOOR GEHEEL NEDERLAND

5014

gelooven niet, dat in dezen vorm van critiek het standpunt van den raad tot zijn recht komt. En ook uit den mond van den verdediger hoorden wij een vergissing, n.l. deze, dat de toestand op Curaçao zoo moeilijk zou zijn ook door de aanwezigheid van ontsnapt uit de Fransche strafkolonies.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Lindbergh in 1806 op Curaçao.

In de vergadering van den Raad van politie van Curaçao van 19 Maart 1806 was ingekomen een verzoek om uitkeering van een bij de weeskamer in beheer zijnd kapitaal van Dina van Duijk Lindbergh, huisvrouw van Fredrick Magnus Neuman, dochter van Pieter Lindbergh.

Uit den Verren Vreemde

Wei Hai Wei terug aan China.

Nadat men dikwijls iets vernomen had over het voornemen van het besluit der Britsche regering om Wei Hai Wei en omliggend terrein terug te geven aan de Chineesche republiek is de overdracht op 1 October j.l. inderdaad tot een feit geworden. Den 18en April t. v. hadden Sir Miles Lampson namens Engeland en Wang, de Chineesche minister van Buitenlandsche zaken, het slotprotocol geteekend, de laatste der formaliteiten is nu, met de overgave, volbracht.

De westersche mogendheden, die zich in scherpe mededinging, een pachtgebied nabij den ingang tot de Golf van Petschili verzekerd hebben, hebben daarvan niet veel genoeg beleefd.

Ter afwikkeling van de oorlogsschuld die China, als overwonnen, aan Japan te voldoen had, moest Peking een beroep op het buitenland doen. Het kwam hierdoor in aanraking met Rusland en met Engeland. Deze hadden met spijt vernomen dat Duitschland, als blijk van erkentelijkheid voor zijn bemoeienis, die geleid had tot het herstel van den vrede tusschen China en Japan, een pachtgebied, Kiau-Tschou, gekregen had, gelegen om een goede baai en wel voor 99 jaren. Zij wisten nu zoo te onderhandelen, dat zij ook een pachtgebied kregen. Voor Rusland was dit Port-Arthur met Taliën Wan, zij 't slechts voor 25 jaren, ingaande Maart 1898; doch het contract was verlengbaar. Rusland maakte er een versterkt punt van, dat aan de noordzijde den ingang tot de Golf van Petschili moest beheerschen. Vlak daar tegenover, aan den zuidelijken oever van de straat van Petschili, kreeg Engeland zijn haven met omgeving, Wei Hai Wei. Het tractaat werd den 4 April 1898 gesloten, voorloopig voor 25 jaren.

Men weet hoe de Japanners zes jaren later tegen Port-Arthur opereerden, waardoor Rusland daar zijn vlag moest strijken. In den grooten wereldoorlog waren 't ook de Japanners die Kiau-Tschou tot capituleeren dwongen, waardoor de Duitschland inspanning hier op niets uitliep.

De pacht van Wei Hai Wei liep in 1923 ten einde. Reeds voordien had de nationalistische beweging in China duidelijk doen uitkomen, dat zij van een verlenging niet wilde hooren. Van Britsche zijde bleef men de besprekingen gaande houden, zonder uitdrukkelijke verlenging van het contract. De verwarde toestanden in China werkten ook niet mee om vlot en gemakkelijk tot overeenstemming te komen. Het Labour-ministerie heeft de zaak toch tot een goed einde gebracht. Natuurlijk zijn er Engelschen, die dit betreuren. 't Wil ons voorkomen, dat de buitenwereld reden heeft zich over deze daad te verheugen. De redenen, die in 1898 gegolden kunnen hebben voor de bezetting, bestaan niet meer. Het contract is afgelopen. Er ligt iets edelmoedighs in geen gebruik te maken van de moeilijke omstandigheden waarin China verkeert. Engeland mag eenige hoop koesteren, dat deze handelwijze, door de grondslagen die in Wei Hai Wei gelegd zijn voor een goede verstandhouding, het onderlinge verkeer zelfs meer ten nutte zal komen, dan een

NEUTRALE SCHOOLVEREENIGING „SWEELINCKSCHOOI”

1ste SWEELINCKSTRAAT 22-24 - DEN HAAG

6 jaar L.O. met Fransch en Handenarbeid. Opleiding voor H.B.S. enz.

4 jaar U.L.O. Opleiding Diploma A. en B. Vervolgklasse.

Opleiding Diploma Stenografie en Cursus in het koken.

De Directrice, M. A. G. STEFFELAAR.

5546

voortgezette hatelijke en gehate bezetting op den duur zou vermogen te doen.

Met dit al is 't echter geenszins zeker, dat de inwoners van het pachtgebied zelf den terugkeer tot het Chineesche rijk als een verheugende gebeurtenis zullen hebben begroet. Zij zullen zich bij de rule britannia veiliger gevoeld hebben dan onder de drakenvlag.

Voortzetting van een blanken-immigratieproef.

Wij kennen ze, de proeven genomen met oud-militairen als kolonisten. Over 't algemeen hebben zij niet beantwoord aan de verwachtingen. De oud-soldaat is wel een Manusje van alles voor 't klein werk, maar om een kolonisatie te doen slagen is meer noodig dan goede wil en handigheid; eischen van vakkennis, van hygiëne, van financieel- en handelsbeleid hebben een woord mee te spreken. In enkele van die nederzettingen zijn door sommigen goede en blijvende uitkomsten bereid, waaruit de gevolgtrekking te maken is, dat slagen wel mogelijk is. Daarbij mag echter niet de fout worden begaan van te generaliseeren, de uitzondering kan ook in deze den regel bevestigen.

En ligt in de gedachte der overbrenging van werkwilligen, uit een land dat hun geen aanlokkelijke toekomst aanbiedt, naar een vruchtbare streek, die op ontginners wacht, echter zooveel aantrekkelijks, dat het verklaarbaar is, dat deze telkens weer leidt tot het nemen van proeven. De ondervinding heeft dan echter toch geleerd, dat 't wijzer is bekwaame krachten over te planten, dan personen, die in 't pionierwerk wat gaan liefhebben. Deze wijsheid levert dan haar eigen bezwaar weer op, doordien bekwaame werkers veelal 't minst genegen zijn om op avontuur uit te trekken.

Nu wordt uit Frankrijk weer over een nieuwe proef bericht (la Dép. Col. 7 Oct.) 't is tot een accord gekomen tusschen het *Office national du combattant*, waarvan de heer Maginot voorzitter is, en de heer Guyon, Gouverneur van Nieuw-Caledonië, de Fransche kolonie in den Pacifico, volgens hetwelk deze instelling dit jaar een crediet van 300.000 fr. ter beschikking zal stellen, met de bedoeling, dat hierdoor dan een zeker aantal kolonisten zich in N.-C. zal kunnen vestigen. Hiervoor zullen „héros de la guerre” in aanmerking komen, Franschen of Caledoniërs, tot een aantal van 118. De oud-combattant kan wel tevens een bekwaam landbouwer zijn.

In Caledonië vormen katoen, koffie, klappers de hoofdculturen, maar daarnevens levert het klein-landbouwbedrijf bijkomende inkomsten.

Bij de mededeeling van de voorgenomen proefneming is de onderstelling geopperd, dat slechts sprake kan zijn van een eersten stap. De opgegeven som toch van 300.000 fr. beteekent voor een zoodanige onderneming niet veel, zelfs indien slechts aan 't genoemde aantal kolonisten wordt gedacht; doch dit aantal doet op zich zelf, ook aan een begin denken. Wil de onderneming inderdaad iets beteekenen, dan zal zij zich in een veel ruimeren kring moeten gaan bewegen.

Wordt met de vroeger in Caledonië en elders opgedane ondervinding rekening gehouden, wordt de organisatie en de uitvoering van de hervatte proef met zorg geleid, dan zal er in elk geval veel uit te leeren zijn. De ondervinding, welke zoo nader zal worden opgedaan, kan dan zelf tot de beslissing leiden in hoever voor de toekomst van uitbreiding der kolonisatie iets goeds te verwachten is, alsmede in hoever de oud-combattant of de oud-militair daarbij voorrang kan blijven krijgen.

Nieuw-Caledonië, dat als emigratieland voor Javaansche werkkrachten, al de oplettendheid van de Nederlands-Indische regering heeft, kan, ook door deze proef, aandacht onzerzijds vragen. De volksplanting van blanken blijft voor ons in Oost en West een boeiend, brandend vraagstuk.

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie

Bij ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verschenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat een overzicht geeft van den werkring en de vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor die industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond van Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen en A. Voskuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie van de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal en Dinoyo.

Bijsgewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! Prijs f0.75, f0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling 's-Gravenhage.

Tweede Gedeelte Borneo-film.

Door de Afdeeling 's-Gravenhage werd Zaterdagmiddag 11 October voor leden en genoodigden in de geheel gevulde zaal van het Scala-Theater het tweede gedeelte van de Borneofilm, opgenomen door den heer H. F. Tillema, vertoond, onder begeleiding van een gezellig strikje.

De voorzitter, de heer F. van Peski, opende op de gebruikelijke wijze de bijeenkomst, heette allen welkom en memoreerde in het kort, dat deze eerste voorstelling in het winterseizoen reeds voorafgegaan was door deelname door de afdeeling aan den lichtstoet, bij gelegenheid van den 50en verjaardag van H.M. de Koningin, waarbij de Vereeniging bekrond geworden is met de zilveren medaille van den Commissaris der Koningin in Z.-H., Jhr. Mr. Dr. H. A. van Karnebeek; voorts door een excursie naar de Kon. Ver. „Het Koloniaal Instituut” te Amsterdam, waaraan slechts een zeer klein aantal leden hebben deelgenomen, niettegenstaande de prijs voor dien tocht tot een minimum beperkt was. Hierna dankte de voorzitter namens alle leden van de Afdeeling, den heer H. F. Tillema, die in de zaal aanwezig was en zoo vriendelijk en bereidwillig is geweest zijn film kosteloos af te staan.

Met de vertooning dier film werd toen een aanvang gemaakt.

Daar deze film reeds eerder vertoond werd, zullen wij niet in bijzonderheden treden. Alleen valt te vermelden, dat de film blijkbaar bij het publiek in zeer goede aarde viel, hetgeen uit het herhaaldelijk applaus is gebleken. Hulde nogmaals aan den maker, die vele moeilijkheden en ontberingen heeft moeten doorstaan om zijn opnamen te kunnen doen.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

Op Zaterdag 18 October a.s. om 2½ uur n.m. zal in het Olympia-theater, Lange Burchtstraat alhier, voor leden, begunstigers en genoodigden, door den heer H. F. Tillema vertoond worden het eerste gedeelte van zijn film: „Mijn Reis door Borneo”.

Men wordt beleefd verzocht op tijd aanwezig te zijn.

Afdeeling Apeldoorn.

Vrijdagavond 24 October 8 uur in „La Bordelaise”, lezing met lichtbeelden door den H. E. G. Heer C. J. v. Kempen, oud-Gouv. S. O. K. en lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, over: „Sumatra's Oostkust”.

Leden met 2 introducee's vrijen toegang, begunstigers persoonlijk vrijen toegang, andere belangstellenden f0.25. Noteert den datum! Brengt leden aan!

De Secretaris,
J. C. BAARS,
Tel. 1358, postgiro 93038.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Hoofdbestuursvergadering

op Zaterdag 25 October 1930, te 2 u. in het gebouw der vereeniging Korte Voorhout 6, Den Haag.

Punten van behandeling:

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. no. 19, d.d. 8 Mei 1930).
3. Koloniaal Weekblad.
4. Propaganda.
5. Afdeelingen en vertegenwoordigingen.
6. Algemeene besprekingen.
7. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

P.S. Bij verhindering, plaatsvervangend verzocht.

VAN MARLE EN BIGNELL

Lange Voorhout 58
's-GRAVENHAGE

KUNSTVEILINGEN
MEUBELVEILINGEN
TAPIJVEILINGEN

Op aanvraag
wordt Catalogus
toegezonden

5551

VAN DE REDACTIE.

Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname en Curaçao.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands burgerlijken dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

- 1°. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname: 1 hoofdonderwijzer.
- 2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao: 4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeling van het Ministerie van Koloniën.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië.

De Nederl. Sts. Crt. van 3 en 4 Oct. j.l. nr. 192, geeft een opgave van betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën.

Zij, die voor uitzending voor een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, Afdeling B, Eerste Bureau.

Rechterlijke betrekkingen in Indië.

Ter kennis van belanghebbenden wordt gebracht, dat voor jonge juristen en studenten in de rechtswetenschap de gelegenheid bestaat om met steun van den Lande te worden opgeleid, ten einde na behoorlijk volbrachte studien naar Nederlandsch-Indië te worden uitgezonden, om daar te lande te worden geplaatst in rechterlijke betrekkingen.

Voor aanwijzing voor bedoelde opleiding komen achtereenvolgens in aanmerking:

- a. zij, die geslaagd zijn voor het doctoraal-examen in het Nederlandsch recht;
- b. zij, die geslaagd zijn voor het candidaatsexamen in het Nederlandsch-Indisch recht;
- c. zij, die geslaagd zijn voor het candidaatsexamen in het Nederlandsch recht.

De opleiding zal omvatten:

- a. voor de doctorandi in het Nederlandsch recht en de kandidaten in het Nederlandsch-Indisch recht de studie voor het doctoraal-examen in het Nederlandsch-Indisch recht;
- b. voor de kandidaten in het Nederlandsch recht de studie voor de doctorale examens achtereenvolgens in het Nederlandsch- en het Nederlandsch-Indisch recht.

Aan de aanwijzing is een studietoelage naar reden van f 100 's maands verbonden, welke toelage aan de doctorandi vorenbedoeld voor den tijd van één jaar, aan de kandidaten vorenbedoeld voor den tijd van drie jaren kan worden toegekend. In bijzondere gevallen kunnen deze termijnen worden verlengd.

De collegegelden, welke van af het tijdstip der aanwijzing voor de studie nog verschuldigd zijn, worden voor rekening van den Lande genomen.

De bezoldigingen der rechterlijke ambtenaren zijn vermeld in de Bezoldigingsregeling Burgerlijke Landsdienaren 1925/1928 (*Indisch Staatsblad* 1928, no. 38, zie o.a. Staat C 20, minimum bezoldiging f 400, maximum bezoldiging f 1350 's maands).

Aan de uitzending zijn, volgens de thans geldende regelen, verbonden:

- a. vrije overtocht, ook voor het wettig gezin, in de 1ste klasse;
- b. een tegemoetkoming in de uitrustingskosten, ten bedrage van f 1200, voor gehuwden verhoogd met 50 %, indien zij zich door hun echtgenoot doen verge-

zelen op de reis naar de tropen, dan wel binnen één jaar door haar doen volgen;

c. een voorloopige bezoldiging, ingaande op den dag van inschepping hier te lande en voortdurende tot den dag, waarop in Indië de ambtsbezoldiging ingaat, ten bedrage van f 250 's maands (deze voorloopige bezoldiging wordt in Indië uitbetaald);

d. voor gehuwden een maand bezoldiging, ter tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië verschuldigde huwelijkscontributie, welk bedrag in de kas van het fonds wordt gestort.

De bezoldiging, welke in Indië ingaat met den eersten der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard, is onderworpen aan een korting van 2 % ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 % voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voormeld.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht om alle gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van opleiding, overtocht, tegemoetkoming in de uitrustingskosten, enz., terug te betalen, indien zij om andere redenen dan welbewezen ziels of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeling van de Regeering), hun studie niet of niet tijdig voltooien, niet binnen den hun aangewezen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen 5 jaren na hun aankomst aldaar worden ontslagen.

Tot het nakomen van de op hen rustende verplichtingen ten aanzien van de geldelijke tegemoetkoming tijdens de studie moeten betrokkenen zich verbinden bij notarieele schuldbekentenis, waarvan de kosten voor hun rekening komen.

Vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken wordt een onderzoek ingesteld naar de lichamelijke geschiktheid van de gegadigden voor den Indischen dienst.

Gegadigden behooren zich vóór 1 November a.s. bij gezegeld schrijven (zegel f 0,30) te wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën (te adresseeren aan de Afdeling B, Eerste Bureau), onder overlegging van een uitvoerige beschrijving van opleiding en levensloop, waarin datum en jaar van geboorte worden vermeld.

Nederlandsche Jaarbeurs.

De eerstvolgende Nederlandsche Jaarbeurs zal worden gehouden van 10 t/m. 19 Maart 1931.

Radiotelefoonverkeer van Ned.-Indië.

Het radiotelefoonverkeer van Ned.-Indië met Europeesche landen via Nederland is sinds 3 October j.l. uitgebreid met Litauen.

Aan het radiotelefoonverkeer met Ned.-Indië via Nederland wordt thans deelgenomen door België, Denemarken, Engeland, Frankrijk, Litauen, Oostenrijk, Polen, Tsjecho Slowakije, Zweden en Zwitserland.

Maildienst 1931 der N. V. Stoomvaart Maatschappij „Nederland”.

De Agenten der Stoomvaart Maatschappij „Nederland” te 's-Gravenhage, de heeren Crans & Co, deelen ons mede, dat met ingang van Juni 1931 de maildienst zal worden vervuld door zes mailschepen, zoodat onvoorzien omstandigheden voorbehouden, het s.s. „Prins der Nederlanden” na binnenkomst in Mei 1931 uit den maildienst kan worden genomen.

Te beginnen met de afvaart van 10 Juni vertrekken de schepen dan:

van Amsterdam, op Woensdag 12 uur middag
van Southampton op Vrijdag 12 uur middag
van Genua op Vrijdag 12 uur middag

Tusschen 19 Mei —vertrekdatum m.s. „Christiaan Huygens” en 10 Juni (vertrekdatum m.s. „Johan van Oldenbarnevelt”) zal geen passagiersafvaart worden gegeven en zal op andere wijze in het mailvervoer worden voorzien.

De „Johan de Witt” en de „J. P. Coen”, zullen na Mei 1931 op de uit- en thuisreis niet langer Algiers aanloopen.

Nieuwe dienstregelingen voor 1931 zullen binnen enkele dagen bij Crans & Co verkrijgbaar worden gesteld.

Gegevens betreffende het radiotelefoonverkeer tusschen Nederland en Nederl.-Indië (Java).

Aanvragen der gesprekken.

De gesprekken kunnen een willekeurig aantal dagen vóór den gewenschten spreekdag worden aangevraagd op alle telegraaf- en telefoonkantoren, hulpkantoren en telefoonstations. Op den spreekdag zelf kunnen gewone gesprekken nog worden aangevraagd tot den aanvang van den dienst (d. i. 12 u. 30).

AMERSFOORT

N.V. „PATRIA” 5303
Boek- en Fotohandel. — Kantoorartikelen.
UTRECHTSCH WEG 46 AMERSFOORT
TELEFOON 653

L'HIRONDELLE
W. K. VAN ROSSUM
16-18 LANGESTRAAT
AMERSFOORT

Dameshoeden
Confectie
Handschoenen
Kousen

TELEFOON 407

5304

Directe doorgifte der gespreksaanvragen.

Wordt een aanvraag ingediend twee of meer werkdagen vóór den gewenschten spreekdag en wenscht de aanvrager daarvan onmiddellijke doorgifte aan Indië dan wordt hieraan voldaan, mits tegen betaling van een extra recht van f 2.50.

Aangezien, door gebruikmaking van deze bepaling, kan worden voorkomen, dat het gesprek eventueel moet vervallen wegens onbereikbaarheid van den opgeroepene, wordt hierop in het bijzonder de aandacht gevestigd.

Tarief der gesprekken.

Een gewoon gesprek van drie minuten kost voor geheel Java f 33.— Daarboven worden de kosten per minuut berekend. Het tarief van dringende en ijlgesprekken bedraagt resp. het tweevoud en het viervoud van dat van een gewoon gesprek.

Gelegenheid tot het voeren der gesprekken.

De gesprekken kunnen in Nederland worden gevoerd in alle telefonisch aangesloten perceelen en op alle telegraaf- en telefoonkantoren, hulpkantoren en telefoonstations.

Op de telegraafkantoren te Amsterdam, Rotterdam en Utrecht benevens op het Hoofdbureau der P. T. & T. te 's-Gravenhage zijn bijzondere spreekcellen gevestigd, waarin door vier personen aan een gesprek kan worden deelgenomen.

Het ligt in de bedoeling binnenkort in meerdere steden van ons land dergelijke radiosprekcellen te vestigen.

In Indië kunnen de gesprekken alleen worden gevoerd in de op Java ingerichte spreekcellen te Bandoeng, Buitenzorg, Cheribon, Djokjakarta, Garoet, Kediri, Malang, Semarang, Sockaboemi, Soerabaja, Solo (Soerakarta), Tjepoe, Weltevreden. In bijzondere gevallen kan ook in Indië een gesprek in een aangesloten perceel worden gevoerd, mits de Indische administratie hiertegen geen bezwaar heeft. In deze gevallen is door den aanvrager of opgeroepene in Indië, een toeslag verschuldigd van f 6.— voor een gewoon gesprek van 3 minuten. Desgewenscht kan de Nederlandsche aanvrager deze toeslag voor zijn rekening nemen.

Maximum duur der gesprekken.

Indien nog andere gespreksaanvragen wachtende zijn, bedraagt de maximum duur van een gesprek 12 minuten. In het andere geval is de duur onbepaald.

Kosteloze overbrenging van een gesprek op den volgenden of op een anderen dag.

Indien een gesprek door den opgeroepene niet op den gewenschten spreekdag kan worden gevoerd, kan het kosteloos worden overgeschreven:

a. op den volgenden dag, op verzoek van den aanvrager;

b. op een door den opgeroepene nader aan te geven dag, mits binnen 14 dagen na den oorspronkelijken spreekdag.

Geschiedt dit niet of kan het gesprek ook den tweeden keer niet worden gevoerd, dan zijn door den aanvrager voorbereidingskosten verschuldigd ten bedrage van f 2.50.

Onderwerp van het gesprek.

Bij de indiening van een gespreksaanvraag kan de aanvrager den opgeroepene doen inlichten omtrent het onderwerp van het gesprek. Voor de overbrenging van dit onderwerp naar Indië en mededeeling aan den opgeroepene, wordt f 1.— per woord in rekening gebracht.

Code-adressen.

Ter bevordering van de geheimhouding op den

Voor BROOD en GEBAK: Henri J. Carels, Den Haag, Amsterdam en Haarlem

PIANO of Radio?

Piano en Radio staan niet tegenover elkaar; zij vullen elkaar aan en al geeft de radio de muziek ook nog zoo goed weer, op gezellige avondjes heeft de piano toch nog altijd de voorkeur.

Een piano is niet alleen een middel om muziek ten gehore te brengen, maar bovenal een middel om persoonlijk muzikaal gevoel te uiten. Wie muzikaal is, zal altijd het verlangen blijven om zelf te spelen.

Ook zal luisteren naar goede muziek alleen, het gehoor niet ontwikkelen. Kinderen, die piano leeren spelen, zullen later veel beter goede muziek kunnen waardeeren, dan zij die geen muziek-kennis hebben.

Een goede piano is de sleutel tot de gezelligheid in huis en een goed pianospeler is overal welkom. Geeft daarom Uw kinderen de gelegenheid, die U misschien vroeger gemist hebt. Wij kunnen U een goede piano leveren vanaf f 550.

GOOSEN & SWAGERMAN
LAAN VAN MEERDERVOORT 100
DEN HAAG TELEF. 37867
PIANO'S ORGELS RADIO

5289

N.V. Haagsche Boazbank

Molenstraat 45 & Telefoon 15903
Den Haag

Rente Spaarkas 3 1/2 %
Rente Deposito's . . . 3 tot 4 1/2 %
Rente in Rekening-courant 3 %

Aan- en Verkoop- van Effecten
Verzilvering van Coupons
SAFE-INRICHTING

De Directie: Mr. J. A. DE WILDE
M. A. POTTER

5439

Een bezit voor Uw leven

is een fraaie massief-gouden 5523

ZEGELRING

met pracht-steen, met scherpe wapen- of monogram-gravure. — Wapens heraldisch-juist. — Billijke prijzen, te klas werk. Tal van tevredenheidsbetuigingen uit Indië.

Herald-Atelier MARTEN N. DAMSTRA
Kapelstraat 46, Utrecht.

Hoofdkantoor
BINCKHORSTLAAN 5
Telefoon 72184
(3 lijnen) 5563

radioweg kan een code-adres worden aangevraagd. De kosten hiervoor verschuldigd, zijn gelijk aan die voor de overbrenging van het gekozen adres per uitgesteld telegram aan de Indische administratie.

Geen gehoor, weigering en intrekking.

Ingeval de aanvrager of de opgeroepene onbereikbaar zijn of het gesprek weigeren, dan wel de aanvrager intrekking van een gespreksaanvraag zoekt nadat deze reeds aan Indië is doorgegeven, zijn voorbereidingskosten verschuldigd ten bedrage van f 2.50 (Voor ijlgesprekken worden deze kosten verhoogd met f 20.—).

Radiotelefoonverbinding Europa-Indië via Nederland.

In België, Denemarken, Engeland, Frankrijk, Oos-

tenrijk, Polen, Tsjechoslowakije, Zweden en Zwitserland, bestaat eveneens de gelegenheid tot het voeren van gesprekken met Nederl.-Indië via Nederland.

De kosten van een gesprek van 3 minuten bedragen voor genoemde landen resp. 123, 132, 126, 126, 126, 130, 126, 129, 123 goudfranken.

Nadere inlichtingen worden verstrekt op alle telegraaf- en telefoonkantoren.

In den loop van het vorige jaar werden 3605 gesprekken afgewikkeld, waarvan in Nederland 1208 en in Indië 2397 werden aangevraagd.

In 1930:

	uitgaand	inkomend	totaal
Januari	169	365	534
Februari	137	191	328
Maart	113	239	352
April	133	199	332
Mei	172	247	419
Juni	155	213	368
Juli	174	239	413
Augustus	127	220	347
September	133	220	353
Totaal	1313	2133	3446

Vereeniging „Oost en West”

Opgericht 3 Mei 1899.

Afdeelingen in Amsterdam, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Bergen op Zoom, Deventer, Twente (zetel Enschedé), 's-Gravenhage, Groningen, 't Gooi (zetel Hilversum), Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht. Vertegenwoordigers in Oost-Indië, Suriname en Curaçao.

De Vereeniging „Oost en West” beoogt het onderhouden en versterken van den band tusschen de Europeesche en Overzeesche deelen van het Rijk der Nederlanden, door het bevorderen van hunne zedelijke en stoffelijke, gemeenschappelijke zoowel als bijzondere belangen.

Zij neemt derhalve stelling tegen de verderfelijke invloeden, die zoowel in Oost-Indië als hier te lande aansturen op een verbreking van het Rijksverband.

Voor zooveel dit binnen haar werkingsfeer ligt, werpt zij daartegen een dam op door de bevordering van al datgene op zedelijk en stoffelijk gebied wat de Overzeesche deelen met het Europeesche onderling verbindt.

Zij bezigt daartoe verschillende middelen. In de eerste plaats verspreidt zij populaire kennis van ons Overzeesch gebied onder het Nederlandsche Volk door voordrachten, lezingen, tentoonstellingen enz.

Van de hieronder vermelde organen der Vereeniging worde hier in het bijzonder genoemd het *Koloniaal Weekblad*.

Het Koloniaal Weekblad is een betrouwbare gids en vertolkt mede de in O.- en W.-Indië heersche rechtmatige gevoelens en verwachtingen, verband houdende met de evolutiën op maatschappelijk en economisch gebied, en geeft een overzicht van de geschriften welke over O.- en W.-Indië, vreemde nederzettingen en verre landen, verschijnen.

Om ons doel te bereiken is moreele en financieele steun onmisbaar; beide worden verleend door toetreding als lid of als begunstiger.

Sluit U dus aan bij de Vereeniging „Oost en West”, Telefoon 14519.

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

J. M. Baarslag, leeraar M. O., Heinsiuslaan 1, Amersfoort; A. J. W. Brückel, administratief ambtenaar b. h. B. B., Lange Poten 3, Den Haag; H. J. Koerts, administratief ambtenaar b. h. B. B., Nieuwe Rijn 87, Leiden; ir. M. J. van den Brand, landbouwconsulent b. d. landbouwvoorlichtingsdienst Pontanuslaan 83, Arnhem.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

E. Emor, opz. 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., v. Speykstraat 173, Den Haag; W. Rhaesa, commissaris v. pol., 1e kl., Azaleastraat 114, Den Haag; A. Ch. G. Schwind, comm. bij de Alg. Rekenkamer, Gr. Hertoginnelaan 250, Den Haag; mevr. M. E. de Roos, geb. Lejeune, onderw., 1e kl. bij het O.W.L.O., p.a. Ned.-Ind. Escompto-Mij, Amsterdam; W. A. v. d. Ent, leeraar aan de H. B. S. te Soerabaja, Ieplaan 38, Den Haag; W. C. F. Latuparissa, 2e werktuig, bij de Gouv. Marine, Prinsengracht 493, Amsterdam; A. A. C. Smits, godsdienstleer. der Ind. Prot.-kerk, Azaleastraat 68, Den Haag; A. C. Hayer, gedipl. gezagh. bij het B.B., Klaverstraat 60, Den Haag; J. Crietée, radio-commies 1e kl. bij de P.T.T., Gr. Hertoginnelaan 107, Den Haag; H. W. P. de Groot, adj.-account.

Eerste klasse Familie-Pension PENSION MARINA MENTON (Côte d'azur) Tel. 167

W. & K. Stroomend water. Gelegen aan Zee te Menton, in de nabijheid van het station en de tram. 5519

1e kl. bij de Gouv. Accountantsdienst, p.a. Ned.-Ind. Escompto-Mij, Den Haag; F. A. Edwards, hoofdcomm. bij het hoofdkantoor van Scheepvaart, Franklinstraat 113, Den Haag; A. J. A. A. Maas, onderw. 1e kl. bij het O. W. L. O., Westermarkt 8, Amsterdam; E. L. le Boux, ass.-res. bij het B.B., Seinpostduin 25, Scheveningen; M. H. J. Welborn, comm. red. bij de S.S. en Tr., Regentessel. 60, Den Haag; J. Spits, hoofdboekhouder b.d. S.S. en Tr., Acaciastraat 115, Den Haag; M. B. Meijboom, commies bij 's Lands Kas te Malang, Goudenregenstraat 122, Den Haag; mej. E. E. Buyten, onderwijzeres 2e kl. b. h. O.W.L.O., Valkenboschlaan 15, Den Haag; A. J. Ch. Chatelin, lid der Weeskamer te Makassar, Bloemstraat 8, Arnhem; H. J. Bosschardt, adj. commies b. d. S.S. en Tr., Tasmanstraat 145, Den Haag; P. C. W. Schraa, technisch ambt. 3e kl. b. d. P.T.T., van Woustraat 230, Amsterdam; M. van Zwieten, gouv.arts, Hoflaan 19, Alphen a. d. Rijn; dr. C. P. A. Dieben gouv.-vee-arts, Valkenboschkade 27, Den Haag; G. A. Burgerhoudt, assistent.-res. b. h. B.B. Brediusweg 28, Bussum; F. L. Tyssonsk, commies b. d. S. S. en Tr., Columbusstraat 54, Den Haag; P. H. Dal, hoofd-opzichter b. d. dienst v. d. Mijnbouw, v. Brakelstraat 18, Utrecht; J. M. Canisius wd. referendaris o. h. gouvernementskantoor te Soerabaja, Stationsstraat, Maastricht; F. W. Flissing, controleur 2e kl. b. d. P. T. T., Halleystraat 7, Den Haag; mej. N. C. Frossink, commies b. h. Centraal Kantoor v. d. Statistiek, per adres Ned. Ind. Escompto Mij, Den Haag; mej. J. A. J. Fransz, comm. redactrice b. h. dept. van Financiën, per adres Ned. Ind. Escompto Mij., Den Haag; mej. J. A. Fisser, commies b. d. S.S. en Tr., Elandweg 32, Nijmegen; F. D. Heuvelink, onderwijzer 1e kl. b. h. O.W.L.O., Pr. Hendrikstraat 129, Zaandam; J. L. Lanjouw, onderwijzer, 1e kl. b. h. O.W.L.O. Wilhelminalaan 42, De Bilt.

Met Pensioen.

P. J. Jansen, leeraar aan de Kon. Wilhelminaschool te Batavia, Allée Leon Gambetta 38, Marseille; E. G. Th. Burgers, architect bij den Waterstaat en 's Lands B. O. W., Gr. Hertoginnelaan 107, Den Haag; mr. H. H. Kemink, buitengewoon lid van den Raad van Justitie te Batavia, Denneweg 50 Den Haag.

Mutatiestaat.

De Mutatiestaat van deze week wordt opgenomen in het nummer van de volgende week.

Namen en adressen der Afdeulings-secretarissen.

Amsterdam: L. D. Petit, Van Breestraat 21.
Amersfoort: Mr. E. H. Bergsma, Huygenslaan 7.
Arnhem: G. J. v. d. Heide, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
Apeldoorn: J. C. Baars, Jagersweg 42.
Bergen op Zoom: J. H. W. Bruins, Wouwsche weg 144.
Breda: E. W. v. Vegchel, Ginnikenweg 119.
Deventer: Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1.
't Gooi: A. Hoogesteger, Bisonlaan 4, Hilversum.
Groningen: J. Franke, Hoogezand F 76.
Den Haag: J. C. Baudoin, Jac. Hopstraat 12.
Haarlem: H. P. Deinum, Van Hogendorpstraat 3.
Leiden: Mr. E. Rijke, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. Bleckmann—Hoogenstraaten, Berg en Dalsche weg 134.
Rotterdam: F. A. Vervloet, Westersingel 87.
Twente: J. J. Hansma, Groen van Prinstererlaan 37.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. Wijk—v. d. Haar, Hieronymusplantsoen 8.